

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Særnummer

Nr. 11

25. Juli

62. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1941

Tørveovn No. 420 TK.
Varmeevne ca. 60 Kbm.

Det betaler sig

HESS at bruge
Tørveovn

Den er helt igennem konstrueret til Fyring med Tørv og Brænde og er afprøvet af Teknologisk Institut.

En moderne HESS-Tørveovn udnytter det danske Brændsel til sidste Varmeenhed, og dertil kommer, at Ovnens har et rummeligt Kogerum, hvilket betyder Besparelse paa Husholdningsbudgettet.

C. M. HESS' FABRIKKER A/S - VEJLE

Forhandlere findes i alle Byer.

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Ølgod

Telefon 58

Vore anerkendte - RØDE DRÆNRØR -

føres altid paa Lager fra 2" til 8".
Tilbud til Tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.
Telefon 187.

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2" — 8" altid paa Lager. Forlang Tilbud.

1/8 Aalborg Teglværker.
Vesterbro 58. Telf. 24 & 305.

HØJSLEV TEGLVÆRKER

leverer

PRIMA. RØDE DRAINRØR

i Størrelse fra 2 til 8 Tommer.

Indhent Tilbud.

Tlf. Højslev 3.

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

Alle Δ -mærkede Rør
Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort Lager
Altid leveringsdygtig

Røde Drænrør

indtil 16" Diameter.

A/S Hvorslev Teglværk

pr. Ulstrup.

Telefon 67 Ulstrup.

Hornbæk Cementvare-

og Mørtelfabrik

Marius Ødum
Telefon 400 Randers

Kan Δ -mærkede
Varer føres

Største Lager

Bedste Kvalitet

Forlang Tilbud

J. C. HALVORSEN

Kroghsgades Cementstøberi
AARHUS

Kontor: Dannebrogsgade 20
Telf. 5019—5020

Imprægnerede Cementrør, anerk. af
Autoriteterne som fuldstændig
Erstatning for glass. Lerrør.
Monierrør. Maskinstampede
Rør. Brøndringe.
Dagens billigste Pris.
— — Forlang Tilbud. — —

RØDE DRÆNRØR TAGSTEN MURSTEN

Kählers Teglværk
Korsør

Nivaagaards Teglværk.

Telf. Nivaa Nr. 9. Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner
fra 2" til 15". — **Lerrør** med
og uden Muffe fra 6" til 15"

— Forlang Tilbud. —

Petersværk Cementvareindustri

Telefon 1055 — Nørresundby

Δ Betonrør efter dansk Ingeniørforenings Normer
Vibrerede Monierrør — — Imprægnerede Rør

Spedalsø Cementvarefabrik.

R. Jensen. — Indeh. J. Jensen.
Tlf. 504. Horsens. Tlf. 504.

Imprægnerede Rør
efter Ingeniørforenings
Normer. Drænrør i forsk. Di-
mens. fra 10-50 cm.
— Brøndringe. —

FORLANG TILBUD.

Røde - 1 1/2" — 12" - Drænrør.

Forlang Tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Vesterbrogade 12 — København V. — Central 282.

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Drænrør - Mursten - Tagsten - Radialsten

Telefon 1330

Viborg

Jernbanegade 12

Aktieselskabet

Brødrene Brincker

Greisdal Hammerværk pr. Vejle

Grundlagt 1867

Specialitet: Tørvegøbe, Tørvespader, Drænværktøj, Lyngleer.

Alle Slags Gøbe, Forke, Spader, Roehakker, Høstleer og Haveredskaber leveres med fuld Garanti.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

A/s Varde Staalværk, Varde.

1. Kl. Staalstøbegods til Tip-
vognshjul, Bremseklodser og
andet Entreprenørmateriel. —

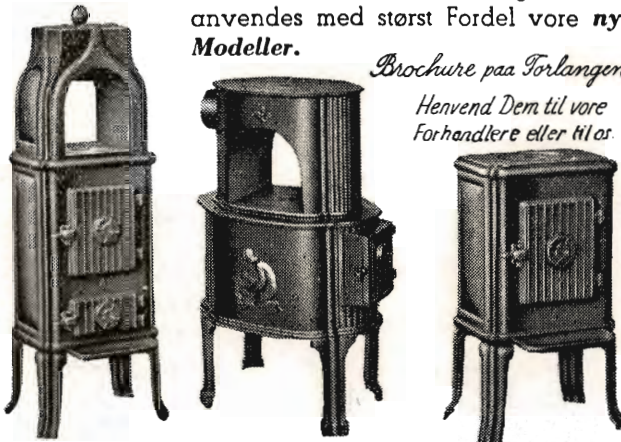
Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaal.

RIBE Brændeovne og Tørveovne

Til indenlandsk Brændsel og Briketter
anvendes med størst Fordel vore **nye**
Modeller.

Brochure paa Forlangende

*Henvend Dem til vore
Forhandlere eller til os*

A/s RIBE JERNSTØBERI RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON 261 & 262

REMINGTON

Beeste og mest benyttede
Skrivemaskine.
Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN
75, Raadhuspladsen,
København V.

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon 921

Normør
med Garantimærket $\triangle$
Imprægnering
— Brøndør —

Alfa MARGARINE *med det høje
Brændpunkt* steger bedst

Elektriske H. N. F. Hegn!

Type A 5 (for Akkumulator) excl. Akk. .Kr. 85,—

Type B 5 (for Batteridrift) excl. Batt. . . .Kr. 100,—

Type AC5 (for 220 V. Vekselstrøm) . . . .Kr. 185 —

Nærmeste Forhandler opgives gerne paa Forlangende

HEDE NIELSENS FABRIKER^{A/S} - HORSSENS

TELF. 750 (4 Lin.)

TELF. 750 (4 Lin.)

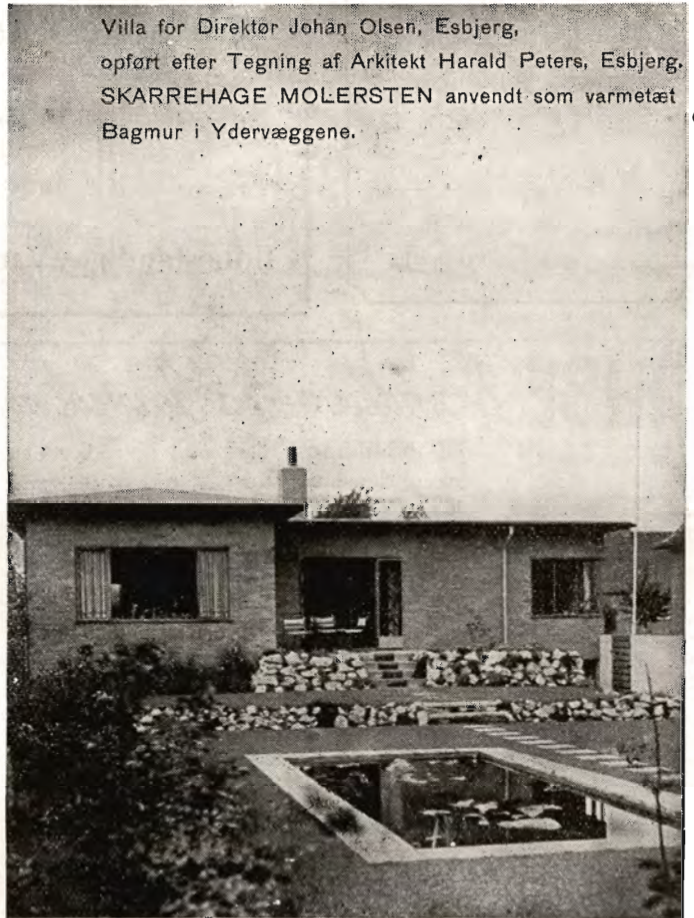
Brug **RANDERS**
REB

„Singalwatt“
(Ceylon Have The)
Højeste Udmærkelse her i Landet
Importeret af
IVERSEN & LARSEN

Villa for Direktør Johan Olsen, Esbjerg,
opført efter Tegning af Arkitekt Harald Peters, Esbjerg.
SKARREHAGE MOLERSTEN anvendt som varmetæt
Bagmur i Ydervæggene.

Trifoliums Frø
giver stor Høst.

Hedeselskabets Tidsskrift.

Nr. 11.

— 25. Juli 1941.

— 62. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Tidsskriftet udgaar 1 Gang om Maaneden og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris 25 Øre pr. mm. Oplag 10,000 Eksempl.

Indhold: Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab i 1941. — Forslag til Repræsentantvalgene. — Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed. — Hedeselskabets 75. Aarsmøde. — Det store Folkemøde.

Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab i 1941.

I Henhold til Det danske Hedeselskabs Vedtægter § 6 skal der som meddelt i sidste Nummer af Tidsskriftet i Aar foretages Valg af 17 Medlemmer til Selskabets Repræsentantskab, nemlig:

1 i Aabenraa-Sønderborg Amter, 1 i Aalborg Amt, 1 i Aarhus Amt, 1 i Hjørring Amt, 2 i Randers Amt, 2 i Ribe Amt, 2 i Ringkøbing Amt, 1 i Thisted Amt, 1 i Haderslev-Tønder Amter, 2 i Vejle Amt, 2 i Viborg Amt og 1 i Sjællands Stift.

De afgaaende Medlemmer er:

<i>Aabenraa-Sønderborg Amter:</i>	— — — (ikke besat).
<i>Aalborg Amt:</i>	— — — (ikke besat).
<i>Aarhus Amt:</i>	Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, Ormslev.
<i>Hjørring Amt:</i>	Proprietær Aage Holm, Eskjær, Tolne.
<i>Randers Amt:</i>	Hofjægmester Chr. Juel, Meilgaard, Tranehuse. Proprietær C. Suhr Kirketerp, Alstrupgaard, Hadsten.
<i>Ribe Amt:</i>	Direktør O. Vang Lauridsen, Vejen. — — — (ikke besat).
<i>Ringkøbing Amt:</i>	Amtmand A. Karberg, Ringkøbing. Redaktør Vilhelm Nielsen, Ringkøbing.
<i>Thisted Amt:</i>	— — — (ikke besat).
<i>Haderslev-Tønder Amter:</i>	Rentier Chr. Ludvigsen, Toftlund.
<i>Vejle Amt:</i>	Hofjægmester, Greve K. Brockenhuus-Schack, Barritskov, Barrit. — — — (ikke besat).

<i>Viborg Amt:</i>	Hofjægermester <i>Chr. D. Lüttichau</i> , Tjele. Folketingsmand <i>Laust Nørskov</i> , Nørskovgaard, Møldrup.
<i>Sjællands Stift:</i>	Overretssagfører <i>Axel Hulegaard</i> , Gl. Torv 14, København K.

— — —
I Vedtægtens § 6 hedder det bl. a. om Valget:

»Alle Selskabets Medlemmer er berettiget til at deltage i ethvert Valg af de 34 Repræsentanter, naar de har betalt Bidrag for det Kalendarjaar, i hvilket Valget foregaar, eller er livsvarige Medlemmer. Ethvert Medlem har een Stemme.

Naar almindelige Valg skal finde Sted i den efter Tur afgaaende Gruppe, sendes der med et i Juli Maaned udgaaende Hæfte af Tidsskriftet Stemmesedler til alle Selskabets Medlemmer, hvorhos der i Tidsskriftet gives Meddelelse dels om, hvilke Repræsentanter, der skal afgaa, hvor mange der skal vælges, og i hvilke Kredse disse skal være bosiddende, dels om, at der ikke maa stemmes paa flere i hver enkelt Kreds, end der skal vælges i denne, og at der kun kan stemmes paa Medlemmer af Selskabet.

En Stemmeseddel er kun gyldig, naar den er udfyldt i Overensstemmelse hermed, er forsynet med tydelig Angivelse af Stemmegiverens Navn og Bopæl og indsendes inden den paafølgende 15. August til Selskabets Hovedkontor.

I August eller September Maaned holder derefter en af Repræsentantskabet paa sidste Møde før Valget udnævnt Valgbestyrelse paa 3 Medlemmer et Møde til Aabning af Stemmesedlerne og Sammentælling af Stemmerne. I Tilfælde af Stemmelighed foretages Lodtrækning. Valgbestyrelsens Formand giver de valgte Meddelelse om Valget, hvis Udfald bekendtgøres i det først udgaaende Hæfte af Tidsskriftet. Klager over Valgets Gyldighed i en enkelt eller flere Kredse afgøres af Repræsentantskabet i dets først paafølgende Møde. De nyvalgte Repræsentanters Funktionstid regnes fra den efter Valget følgende 1. Dag i en Maaned.«

I § 5 hedder det, »at Repræsentantskabets Medlemmer vælges blandt Selskabets Medlemmer efter Reglerne i § 6, dog at Selskabets Tjenestemænd ikke kan vælges til Medlemmer af Repræsentantskabet.«

— — —
I Overensstemmelse hermed følger der med dette Hefte en Stemmeseddel, som i udfyldt og underskreven Stand skal være tilbagesendt til Hedeselskabet, Viborg, inden den 15. August.

Forslag til Repræsentantvalgene.

I Anledning af det kommende Repræsentantvalg, ved hvilket der skal vælges en Repræsentant for Aabenraa-Sønderborg Amter, tillader undertegnede sig at foreslaa, at der vælges: Formanden for Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Gaardejer Hans Schmidt, Kollund.

C. Gregersen senior,
Frøslev pr. Padborg.

Hans Hansen,
Formand for den sundevedske Landboforening, Graasten.

Hans J. Moos, Kr. Philipsen,
Gaardejer Undelev pr. Tørsbøl. Gaardejer Lundtoftebjerg pr. Tørsbøl.

Chr. Refslund, Th. Thomsen, J. Hørlück,
Redaktør, Sønderborg. Konsulent, Sønderborg. Gaardejer, Skodborg.
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab

Kr. Hansen,
Konsul, Aabenraa,
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

Undertegnede foreslaar og anbefaler at vælge

Direktør Brink Jensen, Husmandskreditforeningen, Aalborg,
som nyt Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab for Aalborg Amt.

J. S. Vanggaard,
Folketingsmand, Vandstedlund,
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

Libak Hansen,
Husmand, Agdrup, Taars,
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

N. C. Nielsen,
Horsens, Langholt, Amsraadsmedlem,
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

Aage Holm,
Proprietær, Eskjær pr. Tolne,
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

Tyge Lassen, L. Schiøtz-Christensen, Hans Pinstrup,
Chefredaktør, Udgiver og Redaktør Folketingsmand,
Aalborg Amtstidende. af Aalborg Stiftstidende. Gravlev pr. Støvring.

J. Hasselbalch,
Overretssagfører, Aalborg,
Forretningsfører for Hedeselskabets Aalborg Distrikt.

Vi undertegnede Medlemmer af Hedeselskabet anbefaler at faa

Overdyrlæge Larsen, Aars,

valgt som Repræsentant for Aalborg Amt.

Lars Christensen,
Gaardejer, Lille Binderup.

Kristen I. Hansen,
Gaardejer, Lille Binderup.

N. P. Nielsen,
Sogneraadformand, Nørager St.

Hansen,
Mejeribestyrer, Nørager St.

Jens Christensen,
Gaardejer, Sønderup.

Som nyt Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab for Ribe Amt foreslaar undertegnede Hedeselskabets Medlemmer at stemme paa:
Folketingsmand, Gaardejer Olav Øllgaard, »Gredstedgaard« ved Ribe.

Den 15. Juli 1941.

Tage Rosenstand,
Gaardejer,
V. Vedsted.

I. C. Overgaard,
Forstander,
»Ladelund«, Brørup.

Anders Bruun,
Gaardejer,
Gjesing pr. Esbjerg.

J. W. Palludan,
Bankdirektør,
Esbjerg.

Knud Ree,
Redaktør,
Esbjerg.

Jens Jensen,
Gaardejer,
»Rugholm«, Gamst.

Søren Johansen,
Gaardejer,
Holsted.

O. Vang Lauridsen,
Ingeniør,
Vejen.

Medlem af Hedeselskabets
Repræsentantskab.

Medlem af Hedeselskabets
Repræsentantskab.

Undertegnede tillader os herved høfligst at anbefale, at man ved det forestaaende Valg af en Repræsentant for Ribe Amt vælger

Hr. Forstander J. Th. Arnfred, Askov Højskole pr. Vejen.

Askov Højskoles Forstandere, saavel Hr. Ludvig Schrøder som Jacob Appel, var meget interesserede i Hedeselskabets Arbejde, og det er naturligt, at Forstanderen for en Skole, som hver Vinter besøges af ca. 350 Elever, er nær knyttet til en Virksomhed som Hedeselskabet, for at der kan gives alle disse unge Mennesker den bedste Oplysning om det for Danmark saa betydningsfulde Arbejde.

Forstander Arnfred har Lyst og Evne til at virke for, at Danmarks Ungdom i Samarbejde med Hedeselskabet bygger vort Land indadtil

I Thisted Amt skal denne Gang vælges en Repræsentant i Stedet for afdøde Sparekassedirektør Frdr. Bang, Nykøbing M. — Igennem mange Aar har Thisted Amt været repræsenteret ved en Mand fra hver af Amtets to Hovedlandsdele Mors og Thy. Fra Mors er denne Gang foreslaaet:

Hr. Bankdirektør Chr. Poulsen, Nykøbing M.,

der er Formand for Morsingboernes Stolthed, Plantningsselskabet »Legind Bjerge«, hvis tidligere Formænd ogsaa var Øens Repræsentanter i Hedeselskabet. Ligesaa naturligt som vi her paa Mors vil finde det, at der ved Valg af en Repræsentant i Stedet for en Thybo igen vælges en Mand fra Thy, haaber vi, at Thyboerne finder det, at der — Traditionen tro — igen denne Gang vælges en Mand fra Mors, og en mere repræsentativ og interesseret Plantningsmand end Bankdirektør Poulsen kan Thisted Amt meget vanskeligt faa, hvorfor jeg vil anbefale alle Medlemmer i Amtet at udfylde Stemmesedlerne i dette Hefte med Hr. Poulsens Navn.

Nykøbing Mors, den 16. Juli 1941.

Oscar Bang.

I Anledning af det forestaaende Valg for Vejle Amt til Hedeselskabets Repræsentantskab foreslaar undertegnede at vælge

Lærer Rasmus Mortensen, Lindeballe,

som en Mand der paa fyldestgørende Maade vil kunne varetage Medlemmernes Interesse og udføre et godt Arbejde for Fremme af Hedeselskabets Formaal.

P. Larsen Jensen,
Sognefoged, Lindeballe.

Kr. H. Schjøth,
Gaardejer, Lindeballe.

Bjerregaard,
Gaardejer, Lindeballe.

Chr. F. Svenningsen,
Direktør, Forretningsfører for Hedeselskabet, Vejle.

K. Brockenhuus-Schack,
Hofjægmester, Greve, Barritskov.
Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

I Anledning af det kommende Repræsentantvalg, ved hvilket der paa Grund af Fraflytning fra Amtet skal vælges en ny Repræsentant i Tønder Amt, tillader undertegnede sig at foreslaa følgende Nyvalg:

Apoteker, Borgmester J. Kjems, Løgumkloster.

Niels Skrumsager,

fung. Formand for det blandede Distrikts Landboforening.

H. Linnet,
Formand for Slogs Herreds
Landboforening.

Nis Evardsen,
Formand for Løgumkloster og Omegns
Landboforening.

Peter Thyssen,
Formand for Skærbæk og Omegns
Landboforening.

P. Hansen,
Formand for Tønder Amts
Husmandsforeninger.

J. Hørlück,
Gaardejer, Skodborg.

Medlem af Hedeselskabets Repræsentansskab.

Kr. Hansen,
Konsul, Aabenraa,

Medlem af Hedeselskabets Repræsentantskab.

Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

Fra Distriktskontorerne under Hedeselskabets Mose- og Engafdeling foreligger der en Opgørelse over Arbejder i Juni Maaned 1941.

Det fremgaar deraf, at der i Maanedens Løb er fuldført 353 Arbejder omfattende 1521 ha til en samlet Overslagssum af 827320 Kr. Heraf var 338 Drænings- og Kultiveringsarbejder omfattende 1266 ha (Overslagssum 777495 Kr.) og 15 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 255 ha (Overslagssum 49825 Kr.).

Derudover er der i samme Maaned ved samtlige Distrikter færdigprojekteret og tilstillet Rekvirenterne 285 Arbejdsplaner omfattende 1190 ha til en Overslagssum af 728132 Kr. Heraf var 273 Drænings- og Kultiveringsplaner omfattende 995 ha (Overslagssum 644012 Kr.) og 12 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 195 ha (Overslagssum 84120 Kr.).

N. B.

Hedeselskabets 75. Aarsmøde.

En livlig Diskussion om Naturfredning.

Hedeselskabet afholdt den 17. Juni sit 75. Aarsmøde paa Preislers Hotel i Viborg, og Viborg By havde i den Anledning hejst Flagene overalt i Gaderne.

Af Repræsentanterne havde Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, Statsskovrider Kierkgaard, Palsgaard, Folketingsmand Vanggaard, Hofjægermester Chr. Juel, Forstander Johs. Petersen-Dalum, Godsejer, Dr. med. Hasselbalch, Lærer Kammersgaard og fhv. Folketingsmand Andreasen meldt Forfald.

Repræsentantskabets Formand, Hofjægermester *Mourier-Petersen*, Rugaard, bød Velkommen til de mødte Repræsentanter, Tjenestemænd og Gæster og udtalte derefter:

— I Aar, hvor Repræsentantskabet samles til Møde i Hedeselskabets Jubilæumsaar, lader vi Tankerne gaa tilbage og mindes de mange Mænd, der i Tidens Løb har arbejdet her for Hedeselskabet, saavel i de højere som i de lavere Stillinger. Vi bringer dem en Tak for det Arbejde, de har udført, og tænker tillige paa dem, der nu arbejder for Hedeselskabet. Disse Menneskers Arbejde har bragt Selskabet frem, saa det har vokset sig stort og stærkt og er naaet til den anerkendte Stilling i vort Land, som det i Dag indtager. Vi siger Tak for de Tilskud, Selskabet har faaet i Aarenes Løb, og uden hvilke det ikke vilde have været muligt at naa saa langt, som vi nu er.

Hofjægermesteren udtalte Mindeord over Statskovfoged *Andersen*, der var Medlem af Repræsentantskabet fra 1914 til 1938, og fhv. Proprietær *Holm*, der var Medlem fra 1911 til sin Død i 1940. Endvidere mindedes Hofjægermesteren Direktør *Borks Enke*. Der blev udtalt et: Ære være deres Minde, og Forsamlingen rejste sig i Tilslutning hertil.

Direktør *Flensborg* aflagde derefter Beretning, saaledes som den er gengivet in extenso i sidste Nummer af Tidsskriftet, og Hofjægermester *Mourier-Petersen* bragte Direktøren en Tak for Beretningen, hvortil han knyttede nogle hjertelige Ord som Tak for Direktørens meget store Arbejde for Hedeselskabet, et Arbejde som navnlig i det sidste Aar havde været overvældende. Direktøren leve!

Bestyrelsens Formand, Hofjægermester *Lüttichau* gav forskellige Oplysninger, bl. a. om Medlemsfremgangen. Hofjægermesteren takkede for de Gaver, Selskabet havde modtaget i Aarets Løb og ved Jubilæet. Der har været agiteret for Hedeselskabet og holdt Foredrag om dets Virksomhed omtrent i samme Omfang som tidligere, og Hofjægerme-

steren opfordrede Repræsentanterne til at arrangere Agitationsmøder, hvor det kunde lade sig gøre. Hofjægermesteren udtalte tilslut:

— Bestyrelsen slutter sig til Repræsentantskabets Tak til Ministerierne og til Tjenestemændene i Hedeselskabet, og særlig takker vi Direktør Flensborg for det store Arbejde, han har udført for Selskabet, og for den smukke Maade, hvorpaa han har repræsenteret Hedeselskabet ude omkring i Landet.

Diskussion om Naturfredning.

Den Diskussion, der fulgte efter Beretningen, kom navnlig til at dreje sig om Naturfredningsspørgsmaalet.

Professor *Mentz* vilde som en af de ældste Repræsentanter rette en hjertelig Tak til Lederne. Det er et højst imponerende og mangesidigt Arbejde, der er aflagt Beretning om. Vi, der helst ser Selskabet selvstændigt, glæder os over dets Blomstring. Jeg er klar over, at Hedeselskabet i høj Grad ernæres med Staten som Amme, og det er ogsaa naturligt, men ønskeligt vilde det være, om vi fik adskilligt flere Medlemmer, ikke mindst blandt Landboerne.

— Mit Indlæg skal ikke være en Kritik, men blot nogle Oplysninger til den formelt og indholdsmæssigt ret skarpe Advarsel i Direktør Flensborgs Beretning mod Naturfredninger. Man kunde af den faa det Indtryk, at disse Naturfredere er en Slags Røvere i Panser og Plade, som farer frem af Buskene, naar der er noget at frede, anført af Struckmann. Denne Flok af Bagstræbere, hvad man altsaa er tilbøjelig til at opfatte dem som, er nogle pæne Mennesker i Jaket, som kun ønsker at bevare lidt af Naturen. Man maa ikke overvurdere disse blaaøjede og rødkindede Menneskers Indflydelse, men de kommer dog med en Lovrulle under Armen, og en Lov, som er enstemmig vedtaget af Rigsdagen. Jeg tror, denne Lov er Verdens stærkeste Naturfredningslov.

Loven er lavet af Jurister og kom til at hvile i andre Juristers Hænder, idet en Dommer er Formand for de lokale Naturfredningsnævn. Disse Jurister har maaske ikke Begreb om Natur — behøver heller ikke at have det — de skal overveje og bedømme de Anskuelser, der gøres gældende fra forskellig Side. Ogsaa Overfredningsnævnet bestaar af Jurister, der heller ikke har Begreb om Natur, men de skal bedømme de Krav, disse »Bagstræbere« kommer med. Endelig skal man jo til Lovgivningsmagten, hvis der skal betales Erstatninger, saa disse Naturfredningsmennesker er omgærdet med saa mange Sikkerhedsforanstaltninger, at der sikkert ikke kan ske nogen større Skade.

Jeg kan ikke anerkende Bemærkningerne om, at Naturfredningsvennerne skulde være kortsynede. Tværtimod er deres Planer paa langt Sigt. Jeg tror ikke, der er sket større Skade, eller at man er kommet

ud for ubeskedne Krav fra Naturfredningsvennernes Side endnu. Direktør Flensborgs Frygt er vist unødvendig, og jeg vilde gerne have nogle konkrete Eksempler paa Overgreb. Overfor Afvandingsarbejderne har Naturfredningsvennerne paa Forhaand stillet sig saadan, at man betragter disse Arbejder ikke blot som økonomiske, men ogsaa som æstetiske Forbedringer, og i disse Tilfælde protesteres der ikke. En Forandring af Landskabet æstetisk til det bedre vil der i det hele taget aldrig blive protesteret imod. Derimod har det gibbet noget i os, naar man kom med Landvindingsplaner, som f. Eks. Inddæmningsplanerne langs vore Kyster, paa Omraader, hvor vi mente, at Naturen burde ligge i Fred.

Det gælder vist først og fremmest om at tage Hensyn til alle Sider i denne Sag. Vi kan blive enige om, at Beplantningen af Hederne skal ske paa de rigtige Steder, men saa er der straks Uenighed om, hvilke Steder der er de rigtige. Man angriber Hederne, men saa maa man ogsaa sørge for, at der kommer ordentlig Skov i Stedet for og ikke mere eller mindre elendige Plantager. Der maa være en vis Planøkonomi, hvor der tages Hensyn til Naturen. Naar man laver Skove, skal det være Skove, der virkelig kan betale sig.

Professor Mentz efterlyste en Naturfredningsplan, hvorved man kunde gøre ikke blot Danmark større og dejligere, men samtidig det danske Landskab smukkere.

Sluttelig omtalte Professoren Tørveindustrien. Han haabede, at den maatte fortsætte efter Krigen og ikke synke tilbage i Glemsel under normale Forhold, som det skete efter sidste Krig. Endvidere maa man huske at planere Mosehullerne, hvorved der kan indvindes betydelige Arealer af stor økonomisk og æstetisk Værdi.

Gaardejer *Røhr-Lauritzen* takkede for den udmærkede Beretning. Naar Direktør Flensborg imidlertid i sin Beretning udtaler, at der maa udvises Forsigtighed m. H. t. at give Tilladelse til Kørsel med Generator og vil have denne Kørsel forbeholdt Brænde- og Tørvekørsel, tror jeg, han gaar for vidt. Der er megen anden Kørsel, der er livsnødvendig. Tilførselen til vore Destruktionsanstalter drejer sig f. Eks. om 30 Mill. Kr. aarlig — kan der ikke holdes Biler i Gang til denne Kørsel, vil disse 30 Mill. Kr. blive begravet. Vi har ogsaa meget haardt Brug for Rutebiler til Egne, der ikke har andet Befordringsmiddel.

Særlig Tak skal Direktør Flensborg have, fordi der her for første Gang i Hedeselskabets Beretning tages Forbehold over Naturfredningsbestræbelserne. Der blev sagt, at vi har den stærkeste Naturfredningslov i Verden. Jeg har hørt Kunstmaler Struckmann sige det samme. Det var med hørligt Velbehag i Stemmen. Det er rigtigt, at de fleste af de Folk, der bestemmer i Naturfredningsspørgsmaalene, er Jurister,

men det er netop Fejlen, for det, vi mangler, er praktiske Folk, Mænd, som har en Smule praktisk Indsigt i de Forhold, der skal bedømmes. Og det gælder fra oven og nedefter lige til første Instans i Naturfredningssagerne. Man forbløffes over de Ting, der er kommet frem i den

Deres kongelige Højheder, Kronprinseparret,
under Folkemødet i Plantagen Dalgas den 18. Juni 1941.

for Georg Pe

store Naturfredningssag her paa Viborg-Egnen. Der maa raabes Vagt i Gevær, og man maa kræve, at der kommer Mænd til, som har praktisk Forstaaelse af Tingene, og som derfor er i Stand til i disse Sager at afbalancere den enkeltes Ret overfor Samfundets Ret.

Vi maa udnytte vort Lands Muligheder.

Direktør *Flensborg*: Naar jeg har skrevet, som det er sket, er det naturligvis ud fra min Erfaring fra min Færden rundt om i Landet. Jeg siger ikke noget skarpt, men kort og godt, at man maa være varsom, og deri ligger vist egentlig det, Professor Mentz mener, naar han taler om, at de forskellige Standpunkter skal afbalanceres. Det kan ikke undgaas, at man i Plantningsarbejderne berører smukke Hedearealer, men naar man kommer ud med Naturfredningsfolkene, er det altid de gode og smukke Heder, de vil have fredet, saa kan vi faa Resten, som vi ikke kan bruge. Spørgsmaalet om æstetiske Hensyn er yderst vanskeligt. Hvad en finder kønt, synes en anden maaske ikke særligt om. Vort Land er saa lille, at vi ikke har Raad til at afse altfor store Pladser, der kan anvendes til Bolig for Mennesker, henligge til ingen Nytte. Er det ikke bedre, at unge Mennesker kommer ud paa Heden og faar Arbejde, end at de staar paa Gaderne inde i Byerne, fordi der ikke ude paa Landet kan skaffes Jord til dem at arbejde med. Der bør reserveres større Arealer til Hedefredning, saa man virkelig der kan faa et Indtryk af Naturen, men disse mange smaa Tallerkenfredninger paa et Par Hundrede Tønder Land irriterer kun. Lad os faa store Fredninger, hvor Folk kan rejse hen og se paa Naturen. De gør det vel bare ikke, for i Øjeblikket kommer der ikke mange paa de fredede Arealer. Jeg vilde ønske for nogle af de naturfredningsvenlige, at de kunde faa Lov til at bo paa Heden en Vinter igennem i øde Omgivelser, saa var de maaske knap saa begejstrede for Skønheden.

Det kan ikke nytte, at vi tager alle vore Heder ind som Reservater. Lad os faa enkelte større samlede Arealer, og lad os dyrke det op, der kan dyrkes op til Gevinst for Landet.

Moserne bør man være varsom med at udnytte for intensivt i normale Tider, men Moserne er ingen Askepot. De bør ligge hen som Brændselsreserver til unormale Tider, som vi har dem i Øjeblikket og havde dem under sidste Krig. Det samme gælder Brunkullene.

Redaktør *Mortensen*: Jeg stemte i sin Tid for Naturfredningsloven med Glæde, men det var mere for at skaffe Befolkningen Adgang til Stranden og den friske Luft der, ikke for at skaffe store fredede Arealer paa den mørke Hede, hvor ingen kommer, som Direktøren sagde. Jeg har forøvrigt aldrig kunnet se noget smukt ved den. Vi bør lægge Vægt paa at opdyrke den til Skov og Agerjord. Jeg har ogsaa været med til at vedtage Landvindingsloven og det med større Glæde end Naturfredningsloven. Jeg haaber ikke, at Naturfredningsvennerne vil komme paatværs af Landvindingsbestræbelserne.

Det Eksempel vi har her paa Egnen med Træerne paa Stanghede, viser tydeligt, at her er et Sted, hvor Naturfredningsfolkene helt har

misforstaaet deres Opgave. Naar man fælder Graner, der er naturligt opvokset paa Heden, er man galt af Sted. Man kan jo ikke absolut sige, at Heden er Natur. Det er Skovens Mishandling derude paa Bakkerne, der har frembragt Hederne ved Dollerup. Nu var de Graner vokset op derude, og det var meget smukt, og saa kommer disse Mennesker og siger, at Granerne skal fældes. Det kalder jeg en Misforstaaelse.

Professor *Mentz*: Misforstaaelsen er ganske paa Deres Side!

Redaktør *Mortensen*: Det kan der diskuteres om!

Et Eksempel anføres.

Godsejer *Olufsen*, Quistrup, Struer: Tak for de Ord, der er i Beretningen om Naturfredningen. Et af de mest grelle Eksempler er Fiilsøs videre Udtørring. Vi har frivilligt tilbudt en Fjerdedel af Arealet til Fredning, men det vilde man sandelig ikke have. Ikke der, hvor vi vilde give det fra os for at faa Fred. Man vilde have et Stykke midt inde i Arealet, noget, som ganske vilde ødelægge Planerne. Det, der er Tale om her, er Jord, der ved Kultivering og uden Tilførsel af Gødning kan give 20—30 Fold Hvede med det samme, saaledes som paa de andre allerede kultiverede Jorder i Fiil Sø. Planerne blev da ogsaa væltet. Vi maa standse det hele, men det kan vel ikke være Meningen, at Fuglene skal leve her i Danmark før Menneskene? Det er ikke til at forstaa, at Naturfredningsloven virkelig kan give Naturfredningsfolkene Lov til alt dette. Vi maa have Lov til at frugtbargøre den Jord til Gavn for Landet.

Folketingsmand *Laust Nørskov*: Naar man rejser ude i Landet, hører man kun gode Ord om Hedeselskabet og dets Virke. Det siger vi Mændene i Spidsen Tak for. Jeg er enig med Direktør Flensborg i Naturfredningsspørgsmaalet, og mon ikke han har Ret, naar han siger, at Hedeselskabets Synspunkter og Naturfredningsvennernes i Virkeligheden ikke er slet saa forskellige, som man har gjort dem? Direktørens Standpunkt er godt og fornuftigt, og man kan ikke bebrejde ham noget i denne Henseende. Fredningen herude ved Hald er meget mærkelig. De selvsaaede Træer dannede her et overmaade skønt Stykke dansk Natur, der efter min Mening afgjort burde være bevaret. Ellers maa vi huske, at vi skal være forsigtige med Fredning, for det gælder ogsaa om at skaffe Arbejde.

Folketingsmanden opfordrede tilslut Mosebrugerne til at planere Moserne, efterhaaden som Tørvene blev gravet af.

Proprietær *Sørensen*, Vestervig, sluttede sig til Nørskovs Udtalelser og opfordrede Repræsentanterne til at gøre noget for Læplantningssagen. Hos os fik vi Folk i Tale gennem Mejerigeneralforsamlingerne, og det var ogsaa vore egne arbejdsløse, vi fik i Arbejde.

Hofjægermester *Lüttichau*: Gennem en halv Snes Aar har der været nogenlunde Fred mellem Hedeselskabet og Naturfredningsvennerne, og mon det ikke kunde fortsætte? Det vilde være det bedste, saa vi ikke skulde spille Tid paa lange Diskussioner, naar vi er temmelig enige om, at der skal tages Hensyn til alle Sider. Jeg tror, man skal vogte sig for at fare for haardt frem. Der blev sagt, at man kommer herud i Jaket. Nej, man kommer farende i Kjole og hvidt med den stærkeste Naturfredningslov i Verden. Jeg tror, man skulde køre lidt mindre stærkt frem, for ellers kunde det jo være, at det snart var forbi. Nogle af de Politikere, der har været med til at gennemføre Loven, er vist allerede mere eller mindre kede af den.

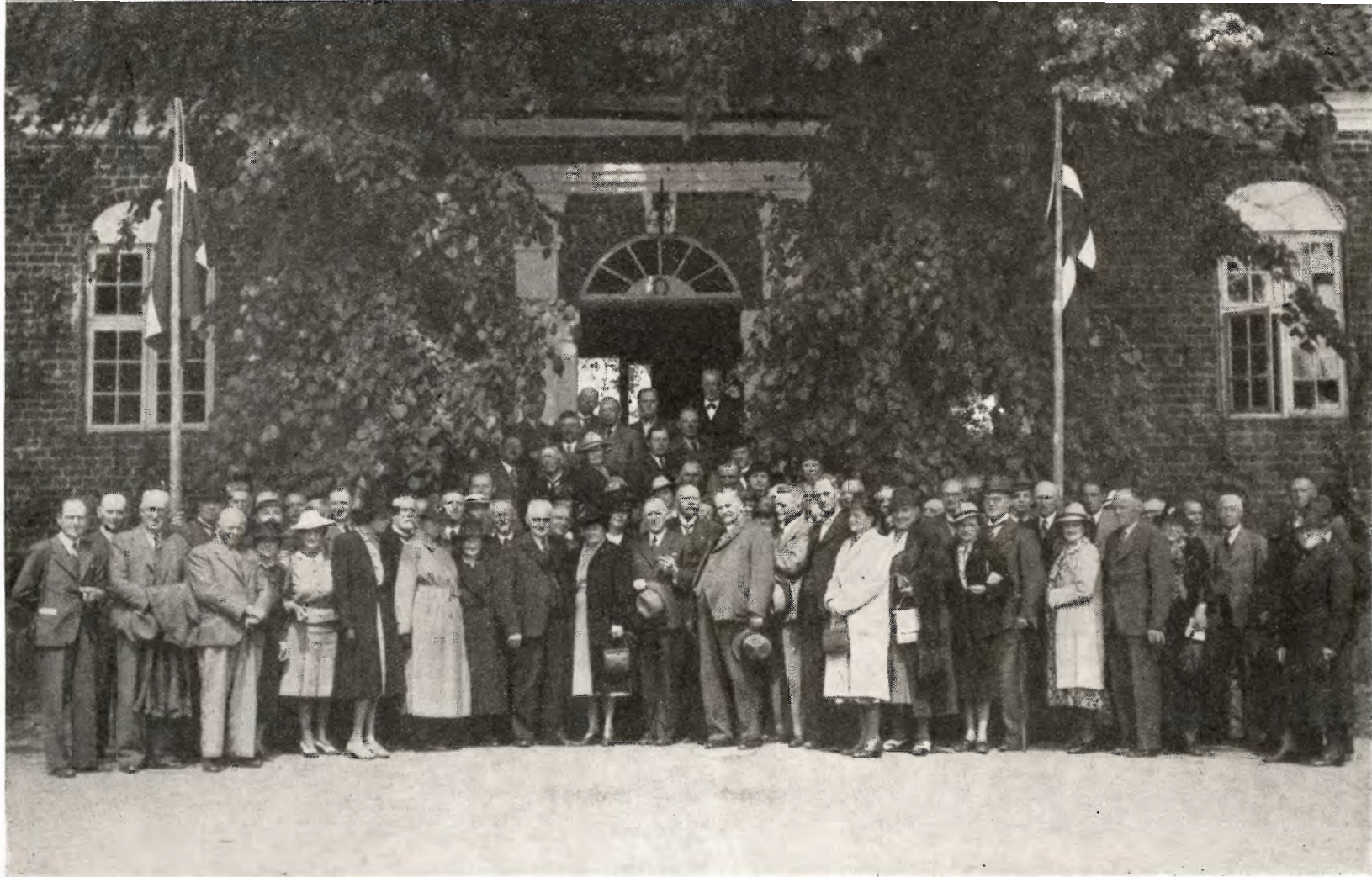
Amtmand *Karberg*, Ringkøbing: Der er nogle Steder den Misforstaaelse, at Hedeselskabet mere eller mindre skulde sabotere Brændselsordningen. Det glæder mig, at det gennem Beretningen er fastslaaet, at noget saadant absolut ikke er Tilfældet, men at Fejlene maa søges andre Steder. Jeg har tidligere altid glædet mig, naar Direktøren slog til Lyd for mere Skov. Nu viser det sig da ogsaa, at vi har for lidt. Tørv og Brunkul er Reserver, men Skoven maa blive det vigtigste. Vore vestlige Skove er ikke saa værdifulde, som Østkystens, men vi maa værne om dem og passe paa ikke at vandalisere dem.

Afdelingsleder *Basse*: Det er vigtigt, at Moserne planeres, naar Tørven er gravet af, og gør man det straks, kan man faa gode Engarealer ud af det. Det er en stor Fejl, naar særlig de mange smaa Moseejere ikke i Tide sørger for Planering af de afgravede Arealer. Det er ikke de gamle Tørvefabrikanter, der er noget i Vejen med, men derimod de mange nye. Udfører man Planeringen samme Aar eller efterhaanden, vil man, forudsat at Afvandingen kan bringes i Orden, kunde frembringe bedre Produktionsarealer end forud. Paa vore egne Arealer ved Pontoppidan-Stationen skal Planeringen udføres samtidig.

Fabrikant *la Cour* fik Ordet som Repræsentant for Tørveindustrien og hyldede Pionererne inden for denne Industri. Han omtalte udførligt Vanskelighederne ved at skaffe kvalificeret Arbejdskraft, idet det viste sig, at mange Byarbejdere ikke forstod dette Arbejde som de Folk, man havde hindret Moseejerne i at antage.

Landstingsmand *Martin Sørensen* takkede paa Mergelselskabernes Vegne for Samarbejdet.

Professor *Mentz*: Jeg maa anholde den Misforstaaelse, at jeg udtaler mig paa Naturfredningsforeningens Vegne. Jeg er ikke Medlem af denne Forening. Man har opfordret mig meget stærkt til at træde ind i den, men jeg mente ikke, at jeg som Formand for Naturfredningsraadet kunde være Medlem af en privat Forening. Jeg har derfor intet med den at gøre, og hvad den rejser rundt og foretager sig, kan jeg ikke paatage mig noget Ansvar for.

Bestyrelse, Repræsentantskab og Gæster samlet paa Hovedtrappen til Taarupgaard den 18. Juni 1941

M. H. t. Fiilso, saa er den Sag sikkert paa Forhaand dødsdømt. Det vil blive altfor store Erstatninger, der vil blive Tale om.

For faa Aar siden blev der paa Hedeselskabets Repræsentantmøde rejst Forslag om, at der skulde være smaa Fredninger af Skov og Hede i hvert Sogn Landet over. Nu har man altsaa et ganske andet Synspunkt. Man maa hele Tiden huske paa, at der er saa mange forskellige Synspunkter i hele denne Sag, saa det er slet ikke saa let at blive enige. Hvad Fiilso angaar: Sagen er haabløs!

Hofjægermester *Lüttichau*: Det Forslag, Professor Mentz omtaler, kom igennem, men blev heldigvis droppet, da det kom ud til Folk. Der var ingen Interesse for det. De troede, at man var blevet tossede. Lad os faa et fornuftigt Samarbejde i Gang i Fremtiden.

Eftermiddagsmødet

indlededes med Direktør *Flensborgs* Gennemgang af Regnskaber og Budgetter, der alle godkendtes uden Omtale. Hovedposterne i Regnskabet er meddelt i Oversigten i sidste Nummer af Tidsskriftet.

Røhr Lauritzen og *Søren Johansen* havde Ordet for kortere Bemærkninger.

Valgene.

I det paafølgende lukkede Møde meddeltes, at Medlem af Bestyrelsen *Niels Andreasen*, der var paa Valg, ikke ønskede at modtage Genvalg, og i hans Sted nyvalgte Amdsraadsmedlem *Jens Hørlück*, Skodborg.

Som Suppleant for de af Repræsentantskabet valgte Bestyrelsesmedlemmer genvalgte Godsejer *Kieldsen*, Lynderupgaard.

Til Repræsentantskabet genvalgte Grosserer *Cornelius Petersen*, København, Dr. med. *K. A. Hasselbalch*, Borupgaard, Lærer *Kammersgaard*, Hasselager, og Lensgreve *O. D. Schack*, Schackenborg.

Efter Forslag af Bestyrelsen nyvalgte Folketingsmand *Marinus Sørensen*, Mors, til Medlem af Repræsentantskabet i Stedet for *Niels Andreasen*.

Til Kasse- og Regnskabsudvalget genvalgte Godsejer *Kieldsen* og Folketingsmand *Nørskov* med Godsejer *Olufsen*, Quistrup, som Suppleant.

Til Valgbestyrelse i Anledning af Nyvalg af Repræsentanter valgte Godsejer *Kieldsen*, Folketingsmand *Nørskov* og Hofjægermester *Lüttichau*.

Det blev overladt til Bestyrelsen at fastlægge næste Aars Mødested.

Til Formand for Repræsentantskabet genvalgte Hofjægermester *Mourier-Petersen*, og til Næstformand genvalgte Godsejer *Kieldsen*.

Aftenfesten i Salonen.

I Anledning af Jubilæet afsluttedes Aarsmødet med en Middag af et for Hedeselskabet usædvanligt Format. Bestyrelsens og Repræsentantskabets Medlemmer med Damer var inviteret med og desuden var inviteret, dels alle de Deputationer, der havde gratuleret den 28. Marts, og dels Repræsentanter for de offentlige og private Institutioner og Virksomheder, som Hedeselskabet har Tilknytning til i det daglige.

Selvom et betydeligt Antal af de udenbys Gæster paa Grund af Forholdene havde maattet sende Afbud, var det dog alligevel 184, der Kl. 19 kunde gaa til det festlige Bord i »Salonen«s store Sal. Middagen var paa en »kødløs« Dag, men det gjorde ingen Skaar i Arrangementet. Der serveredes: Kanapè, Kørvelsuppe med Asparges og Æg, Pigvarfilet see. bordelaise og Is, og som det kunde ventes krydredes det rent gastronomiske med en lang Række af Taler, afbrudt af Sange, hvoraf 2 skrevet for Lejligheden.

Hofjægermester *Mourier-Petersen* bød Velkommen til Bords, og derpaa talte *Direktør Flensborg* for Statsmyndighederne.

— Det er Hedeselskabets Ledelse en overordentlig stor Glæde, udtalte Direktøren, at De, Hr. Minister har villet komme til Stede her i Aften trods det store og meget alvorlige Arbejde, Landet i disse Tider kræver af Dem. Jeg tør sige, at vi alle, Bestyrelse, Repræsentanter og Tjenestemænd og Gæster i høj Grad paaskønner, at De har villet hædre Hedeselskabet med Deres Nærværelse ved Festen for 75 Aars Jubilæet.

Jeg retter ligeledes en Tak til Departementschef Wilcke, Hovedrevisor Høst og Fuldmægtig Koch fra Beskæftigelsescentralen, som alle trods meget Arbejde ikke har skyet Ulempe og Ulejlighed for at kunne være sammen med os ved disse Festligheder. —

Den 28. Marts var det som bekendt 75 Aar siden, Hedeselskabet stiftedes i 1866. Det er mange Aar, Aar som jeg roligt tør sige har været fyldt med Arbejde for at naa det Maal Stifterne satte, nemlig Frugtbargørelsen af øde og usund Jord i Jylland. Statsmyndighederne, Landbrugsministeriet og Rigsdagen har alle lige fra første Færd været særdeles lydhøre overfor Hedeselskabets Krav, og det er store Statsmidler, Hedeselskabet har forvaltet. — Med enestaaende Tillid har Statsmyndighederne overladt Hedeselskabet at fordele og anvende Millioner af Kroner til Fremme af sit Formaal. Nu er dette ikke at forstaa saaledes, at Pengene kommer af sig selv. Det gør de ikke! Der maa skrives, forhandles og tales om Sagerne med Rigsdagsmænd, Ministre og Embedsmænd. Hvorledes disse Forhandlinger er forløbet før i Tiden skal jeg ikke komme ind paa, men i den Tid jeg har forhandlet med Statsmyndighederne, har jeg overalt mødt Velvilje og Forstaaelse. Har jeg været for paa-trængende og maattet gaa, er jeg kommen igen og blevet vel modtaget af alle.

Divergerende og forskellige Opfattelser kan der have været, men saadanne er altid blevet jævnet, og jeg vil gerne her sige, at vi i Hedeselskabets Ledelse har al mulig Grund til at takke for den Tillid og Hjælpsomhed, der vises Hedeselskabet fra Landbrugsministerens, Departementschefens og de øvrige Embedsmænd. — Naar jeg nævner, at der i Aar paa Finansloven til Hedeselskabets Formaal og til Tilskud til Plantning, Mergling o. s. v. er opført den nette Sum af næsten 2 Mill. Kroner, og De hører, at dette er sket — skal vi sige næsten frivilligt fra Ministeriets og Rigsdagens Side — vil man

forstaa, at vi her ved Jubilæumsfesten har al mulig Grund til at hylde og takke Landbrugsminister Bording og Departementschef Wilcke for den Støtte og Tillid, der vises Hedeselskabet. —

Vi har ogsaa her til Stede en Repræsentant fra Arbejds- og Socialministeriet, nemlig Lederen af Beskæftigelsescentralen, Fuldmægtig Koch. Ogsaa for Socialministeriet forvalter Hedeselskabet store Beløb. Ogsaa til Lederen af Beskæftigelsescentralen siger vi derfor Tak for Støtte og venligt Samarbejde og takker ogsaa Socialministeriets Embedsmænd.

Saa har vi endnu til Stede her en Embedsmand, som vi til at begynde med saa op til med nogen Ængstelse, og det er Hovedrevisor Høst, af hvem Hedeselskabets Regnskaber kontrolleres, om vi nu ogsaa har anvendt de store Statsmidler rigtigt efter Lovens Bogstav og ikke har Uorden i Kassen. Jeg vil gerne her sige til Hovedrevisor Høst, at vi takker Dem for den forstaaende og venlige Maade, De udfører Deres ikke altid lette Hverv. Efter at jeg har lært Dem at kende, føler jeg, at De har Interesse for vort Arbejde og gerne vil hjælpe os til Rette og fri os for at gøre det der ikke er rigtigt. —

Saa vil jeg gerne her nævne en Embedsmand, der har gjort et stort Arbejde for Hedeselskabet og som egentlig burde være her i Aften, men som vi vidste var syg og derfor ikke kunde komme, nemlig fhv. Finanshovedbogholder Bjarne. Han har anlagt Hedeselskabets Regnskab og Bogholderi paa en genial Maade og indrettet det saaledes, at Ledelsen derigennem er i Stand til at følge alt og holde Øje med alt, hvad der foregaar Pengene vedrørende. Jeg vil gerne her medtage Finanshovedbogholder Bjarne i denne min Tak, jeg her siger til Statsmyndighederne og Embedsmændene i Centraladministrationen.

Jeg beder Dem, Hr. Minister modtage Hedeselskabets Tak til Statsmyndighederne, og jeg beder Dem alle mine Damer og Herrer med mig udbringe et Leve for Ministeren med Tak for dette gode Samarbejde mellem Statsmyndighederne og Hedeselskabet, et Samarbejde, som jeg tror er og har været til Gavn for Land og Folk, og som er et Eksempel paa den Samdrægtighedens og Samarbejdets Aand, som vil føre vort Land frelst gennem de vanskelige Tider

Ministeren leve. Hurra!

En Kongehilsen.

Om Formiddagen var afsendt følgende Telegram til Hs. Maj. Kongen:

Hedeselskabets 75. Aarsmøde samlet i Viborg beder Hedeselskabets høje Protektor modtage Selskabets ærbødigste Hyldest og Tak for de mange Aars Interesse.

Mourier-Petersen.

Som Svar paa dette Telegram indløb der følgende Svartelegram, som Hofjægermester *Mourier-Petersen* læste op:

Min hjerteligste Tak med Hilsen.

Christian Rex.

Hofjægermesteren udtalte derefter: Vi ved alle, hvor meget Hans Maje-

stæt elsker sit Fædreland, og hvor meget han har gjort for det. Og vi ved, hvor afholdt og elsket Hans Majestæt er af alle. Særlig ved vi, hvor meget Hans Majestæt har gjort for vort Land i den sidste vanskelige og for ham saa tunge Tid. Det har været af en ubeskrivelig Virkning for vort Land og for os alle. Vi beder Gud bevare vor Konge.

Herefter fulgte et nifoldigt Leve for Kong Christian.

Statsminister *Stauning* havde sendt følgende telegrafiske Hilsen til Jubilæumsfesten:

*Idet jeg beklager ikke at kunne være til Stede, sender jeg
venligste Hilsener med Tak for fortrinlig Indsats i de svundne Aar.
Stauning.*

Saa sang man »Jylland mellem tvende Have«. Hedeselskabets lille grønne Sangbog var delt om til hver enkelt af Festdeltagerne, ligesom der ved hver Kuvert laa et lille Etui med Cigarer og Cigaretter, en særlig velkommen Opmærksomhed i disse saa tobaksvanskelige Tider.

Derpaa talte Landbrugsminister *Bording*, som bl. a. sagde:

— Jeg takker Direktør Flensborg for de smukke Ord. Det sker af og til i min Stilling, at man bliver angrebet, og derfor glæder det en særligt, naar man hører, at man dog ogsaa kan være et nogenlunde godt Menneske. Det er, synes det mig, i en ganske mærkelig Tid, Hedeselskabet har valgt at holde Jubilæum. Det er en Modsætningernes Tid. Mange saa i sin Tid med en vis Skepsis paa Hedeselskabets Virksomhed. Vi i Østjylland var tilbøjelige til at spørge, om det nu ogsaa kunde betale sig at dyrke disse mere eller mindre daarlige Arealer i Vestjylland op. Jorden paa Heden var ikke altid lige god, og mange af de Ting, der kunde dyrkes her, kunde faas billigere udefra. Vi kunde virkelig ikke altid udelukke denne Tanke. Derfor holdt en Del Politikere igen, naar det gjaldt Bevillinger til Hedeselskabet og dets Arbejde, men mon vi ikke alle nu maa indrømme, at den Opfattelse kan ikke gælde mere. Nu maa vi alle med Glæde bekende, at Hedeselskabets Formaal: at øge Danmark, virkelig er af Betydning. Jeg var engang paa Rejse med J. C. Christensen rundt for at se paa Hedeselskabets Arbejde, og sjældent har jeg oplevet tre mere indholdsrige Dage. Efter det, der nu er sket i det sidste Aar, maa al Kritik forstumme overfor Hedeselskabets Virksomhed. Selskabet har efter de 75 Aar, der er gaaet, virkelig et Arbejde at se tilbage paa, og vi maa takke for, hvad der er udrettet. Vi ønsker til Lykke med Jubilæet. Jeg tror, at som Tiderne er nu, er Hedeselskabets Opgaver større og vigtigere end nogensinde. Naar Samarbejdet med Ministerierne og de mange offentlige Institutioner virkelig er gaaet saa godt, tror jeg, det hænger sammen med, at Selskabet altid har haft stor Forstaaelse for Tidens og Dagens Krav. Det gælder om at opnaa Resultater, og det er altid gennem Tiderne blevet forstaaet indenfor Hedeselskabet.

Landbrugsministeren sluttede med et Leve for Hedeselskabet, idet han paa Regeringens Vegne udtrykte Anerkendelse for det gode Arbejde, Selskabet har udført til Gavn for Samfundet.

Saa sang man Dalgas-Sangen af P. E. Benzon: »Hvor Lyngen var Herre med Sandknog og Blæst«.

Hofjægermester *Lüttichau* takkede for Samarbejdet med Amtet og Viborg By. Et Leve Viborg By.

Stiftamtmand *Buchwald*: Hedeselskabets Navn har en smuk Klang hos alle Danske og ganske særlig her i Jylland. Hedeselskabet er helt igennem

dansk. Det er dansk Initiativ og dansk Arbejde, præget af dansk Aand. Jeg ønsker, at Hedeselskabet maa arbejde endnu i mange Aar til Gavn for vort Fædreland. Hedeselskabet leve!

Borgmester *Aggerholm*: Hedeselskabet er Viborg By til umaadelig Gavn, og vi interesserer os meget for det. Derfor har vi i Dag ikklædt os vor Festdragt: vort smukke Dannebrog. Vi er taknemmelige over at have Selskabet her i Byen, og jeg gentager her den Tak, der paa Jubilæumsdagen lød fra Viborg By til Hedeselskabet. Jeg haaber, at der ogsaa i den kommende Tid maa ydes et godt Arbejde fra Selskabet. Et Leve for Hedeselskabet.

Godsejer *Branth*, Sødringholm, talte paa Hedeselskabets Vegne for de 14 Foreninger og Institutioner, Selskabet staar i nær Forbindelse med. Talen sluttede med et Leve for disse Foreninger.

Redaktør *A. C. Mortensen*: Hedeselskabet nyder ikke blot Tillid i Landbefolkningen, men ogsaa hos Byens Borgere. Det er ikke Bestyrelsens og Repræsentantskabet, selv om vi ikke undervurderer vort Arbejde, der er Skyld i dette, men derimod den store Stab af Funktionærer. Et Leve for disse Tjenestemænd, adresseret til den tidligere mangeaarige Formand for Tjenestemændenes Sammenslutning, Afdelingsleder Basse.

Afdelingsleder *Niels Basse* talte derpaa under stor Opmærksomhed ud fra Ordene i Marcus Lauesens Digt i Jubilæumsbogen og sluttede med følgende Udtalelse:

Vi, der som Tjenestemænd under Hedeselskabet — i kort Tid eller længe — har deltaget i dette Arbejde, vi vil bringe Selskabet en baade hjertelig og dybfølt Tak, fordi Institutionen giver os Opgaver, hvis Løsning øger Styrken i Danmarks Navn. Vi giver Hedeselskabets Ledelse Haandslag paa, at vi ogsaa i Tiden, der kommer, vil staa fast sammen om vort gamle Selskab — at vi vil ofre de Evner og Kræfter, vi raader over, for Hedeselskabets Sag. Jeg tror ogsaa, jeg tør love, at alle vil bestræbe sig for at udføre deres Gerning i Stifterens Aand: Enrico Mylius Dalgas' Minde til Ære, Danmark til Gavn.

Det er vort Haab, at Det danske Hedeselskab altid vil kunne fylde sin Plads i vort Samfund, at det altid maa have Mænd og Medarbejdere, der magter Opgaverne, og at Forholdene for dem altid maa være tilrettelagt saaledes, at deres Initiativ og Arbejdsevne kan komme til fuld Udfoldelse. Hvis dette lykkes for Hedeselskabets Ledelse, er jeg overbevist om, at Selskabet vil bevare det, der er Grundlaget for hele dets Virksomhed: Befolkningens Tillid.

Med Ønsket om Lykke og Held dertil, og idet jeg særlig henvender mig til Bestyrelsens Formand, Hofjægermester Lüttichau, og til Selskabets øverste administrative Leder, Direktør Flensborg, udbringer jeg et Leve for Ledelsen af Det danske Hedeselskab.

Proprietær *Laurits Sørensen*, Vestervig, mindedes Hedeselskabets Stifter E. M. Dalgas og udbragte et Leve for Hofjægermester Lüttichau.

Direktør *Vang Lauridsen*, Vejen, mindedes ligeledes E. M. Dalgas og overrakte en Mindeplade, som i sin Tid har siddet i den Stue paa Hotel Silkeborg i Silkeborg, hvor det indledende Møde om Selskabets Stiftelse blev holdt den 20. December 1865.

Følgende Sang af *Richard Bryde* blev derpaa sunget:

Mel.: Vift stolt paa Codans Bølge.

Der lever her paa Jorden
et stræbsomt lille Folk,

der elsker Fred og Hygge
 og hader Stimands Dolk.
 Hver Mand hinanden kender,
 de er af samme Blod
 og følger Stammens Love
 med uberegnet Mod.

De bærer gerne Byrden,
 som er paa Ryggen lagt,
 den hører saa at sige
 jo med til deres Dragt.
 Som Sædemænd de kaster
 de gyldne Korn i Muld
 og ser, naar Juli kommer,
 paa nye Kærners Guld.

Naar Jorden bringer Brødet,
 har ingen mer behov.
 Saaledes lød Profetens
 alvise Ord og Lov.
 Profetens Ord om Sværdet,
 der smedes om til Le,
 de adlød for at blive
 beskærmede mod Ve.

De hejser Dannebrogen
 til Tops ved Hus og Gaard,
 som deres Fædre gjorde
 i Hundreder af Aar.
 Og lærte de af Livet
 en Slump om Aandens Ve,
 de bad den Haand, som førte:
 Lad blot din Vilje ske.

De tror paa Lysets Under
 og kaster Nattens Dragt,
 naar Morgenstunden sejler
 i Solens røde Pragt.
 De nærer Broderskabet
 med deres Hjerters Blod
 og taler til Alverden
 om fredsølt Mandemod.

Sangen hilstes med meget stærkt Bifald.

Plantageejer *Henrik Dalgas*, Ilskov, talte om de Mænd, der sammen med Dalgas havde skabt Hedeselskabet og udtalte Ønsket om, at Selskabet altid maatte have saadanne Mænd i Spidsen, der var besjælet af Ønsket om at faa det bedst mulige ud af Forholdene til Gavn for Landet.

Folketingsmand *Laust Nørskov* takkede paa de 14 Foreningers Vegne for Godsejer *Branths* Hilsen og udbragte et Danmark leve.

Gaardejer *Rohr Lauritzen*, Demstrupgaard, talte for Pressen og moti-

verede et Leve for den, adresseret til den ældste tilstedeværende Pressemand, Redaktør Mortensen.

Redaktør *Mortensen* takkede for Ordene til Pressen.

Der blev derefter sunget en Sang til Damerne, forfattet til Lejligheden, og udbragt en Skaal for Damerne.

Ornitologen *P. Skovgaard* talte for Damerne.

Der blev talt af endnu flere, bl. a. af Husmand *Libak Hansen*, Agdrup, der manede Husmændene til at slutte op om Hedeselskabet, og Maskinarbejder *K. Hansen*, Viborg, der takkede Direktør Flensborg specielt og sluttede med at udbringe et Leve for Direktøren.

Hofjægermester *Lüttichau* takkede for de mange smukke Ord, der var sagt til Hedeselskabet, og man sluttede af med at synge »Kongernes Konge«.

Saa gik man til smaa Kaffeborde, og bagefter var der Dans med Optræden ind imellem af Salonens Solister.

has.

Det store Folkemøde.

Jubilæumsfesten i Plantagen Dalgas samlede
8 — 10.000 Mennesker.

I Fortsættelse af Aarsmødet havde Hedeselskabet indbudt til et Folkemøde i Plantagen Dalgas den 18. Juni om Eftermiddagen. Dette Møde blev af en uforglemmelig Karakter, dels paa Grund af Vejret og den meget store Tilslutning, men navnlig ved den Glans, der kastedes over Festen som Følge af Kronprinseparrets Nærværelse og de hjertelige Ord som Kronprinsen udtalte.

Festpladsen var henlagt til et Hedeareal nogle hundrede Meter sydvest for Mindesmærket, der rejstes ved 25 Aars Jubilæet. Lyngen var fjernet, et Gulv med Siddepladser til 1000 Mennesker var anbragt foran en Talerstol, bygget af Plantagetømmer, og rundt paa Pladsen var rejst det ene smukke Dannebrogflag ved Siden af det andet. Paa hver Side af Talerstolen var hejst 3 store Flag paa 15 Meter høje Flagstænger og disse Flag fortalte vidt ud i Landet — de kunde ses 10—15 km ud i Omegnen — at her skulde i Dag Hedeselskabet og Egnens Befolkning mødes med Repræsentanter for det danske Kongehus.

Der var taget alle mulige Forholdsregler mod Brandfaren. Visse af Skovvejene var helt afspærret og Hundredvis af Skilte med Forbud

og Advarsel mod Tobaksrygning var opsat overalt i Skoven, ligesom der var plojet Brandbælter omkring hele Festpladsen.

Politiet var mødt med stor Udrykning og Falcks Redningskorps havde velvilligt stillet sig til Raadighed med alle mulige Slukningsmidler. Heldigvis forløb hele Festen uden Uheld af nogen Art. Publikum

Medens der ventes paa Kronprinseparret.

foto. Skodshøj

holdt selv Justits, var der een der i Distraction tændte en Pibe eller Cigar, var der straks Snese af Mennesker, der stoppede ham.

Paa Rishøj var rejst et lille Telt til Modtagelse af Kronprinseparret, og ved Festpladsen var rejst et større Telt, hvor Hotelejer *Christensen*, Preislers Hotel, paa fortræffelig Maade sørgede for Publikums Fornødenheder.

En Køretur med Hestevogn.

Om Repræsentantskabets Udflugt, der foretoges med Hestekøretøj og gik gennem Viborg Plantagerne til Taarupgaard og derpaa til Festpladsen, giver »Viborg Stiftstidende« følgende Skildring:

»Naar Det danske Hedeselskabs 100 Aars Historie engang skal skrives, vil, naar Virksomheden, Arbejdet, Landvindingen har faaet sin Plads, Jubilæumsaaret 1941 blive mindet som det Aar, da der blev holdt Stævne i Plantagen Dalgas i Overværelse af Kronprinseparret og en tusindtallig Skare af Unge og Gamle fra Land og By, og som det mærkelige Aar, da Udflugten for

Repræsentantskabet paa Grund af Krig i Verden maatte foregaa pr. Hestevogn. De, der er tilbage af dem, der var med paa Hestevognsfærden, vil beskrive den som en dejlig Tur i straalende Sommersol ad blødt fjedrende Plantageveje; man vil have glemt, at Agestolene var stive og ubekvemme, og at Vognhjulenes ensformige Knirken virkede søvndyssende, at man næsten maatte gøre Vold paa sig selv for ikke at falde i Blund. Men trods alt var det en dejlig Tur.

Køreturen gennem Plantagerne til Plantagen Dalgas.

Kl. 8 $\frac{1}{2}$ samledes godt 100 Mennesker, Hedeselskabets Bestyrelse, dets Repræsentantskab, Afdelingslederne og andre Funktionærer, en Del af Byråadets Medlemmer med Borgmesteren i Spidsen og en Del Indbudte, de fleste med Damer, paa Hjultorvet ud for Selskabets Administrationsbygning. Hver af Deltagerne havde faaet udleveret et Kort, hvorpaa var noteret, i hvilken af de nummererede Vogne, man skulde tage Sæde, lidt efter steg man til Vogns, og da Direktør C. E. Flensborg og Sekretær Skodshøj havde overbevist sig om, at alle var med, sagde Kusken paa den første Vogn Hyp, almindelig Hyp! — og saa rullede han af efterfulgt af de øvrige 14 Vogne. Der var flotte Landauere og Char-a-banc'er, og det var ikke til at se paa dem, at de i maaske et kvart Aarhundrede havde staaet og samlet Støv i Vognporten; de var fikset op i Dagens Anledning og forspændt kraftige jydsk Heste med brede Rygge.

Vogntoget kørte gennem Mathiasgade, op gennem Gravene, ad Ll. Sct. Hansgade og Rødevej ud paa Skivevej. Paa den anden Side Engelsborg drejede man til venstre ind i Undallslund Plantage, der tilhører Viborg Kommune, og kørte tværs gennem denne ud forbi Skovfogedstedet tilbage til Landevejen. Her drejede man til højre og kørte et Stykke tilbage og svingede saa ind i Skrikes Plantage, kørte gennem denne og kom ud paa Skivevej igen omtrent ud for den Vej, man var kørt ud af Undallslund Plantage, og saa rullede man ad Taarupgaard til.

Hvordan er det saa at køre i Hestevogn?

Hvordan er det at køre i Hestevogn? Vær blot oprigtig — det har De enten ikke prøvet, eller ogsaa er det saa længe siden, De har prøvet, at De har glemt det! Vi fra Bilernes Tidsalder syntes, det gik lidt sindigt, Agestolene er ikke Bilsæder, og Vognhjulenes Knirken og Hestenes Hovslag gav en Lyst til at staa af Vognen og lægge sig til Hvile i en duftende Plet i en Lysning i Skoven; men ellers var det en pragtfuld Tur gennem de morgenstille Plantager ad de fjedrende Veje, og Luften var frisk og vidunderlig dejlig.

Det var lidt taaget og køligt ved Bortkørslen fra Byen; men ved halvti-Tiden løftedes Taagesløret, og Solen skinnede varmt og dejligt over hele Karavanen.

— Vi skulde nu se at faa os et Par Køreheste, sagde Fru Offersen til sin Mand, saa kunde vi komme ud engang imellem!

Jeg skal sige Dem, forklarede hun den lille Forsamling i Nummer 10 Vogn, de Køreheste, vi havde, er blevet Følhopper, da vi fik Bilen; men den kan vi jo ikke køre i længere — og der ingen der ved, hvornaar vi igen kan faa Benzin!

Fru Bogtrykker Mortensen, der ogsaa var i Nr. 10, vil næppe forsøge at

overtale sin Mand til at købe et Par Køreheste. Hun sad med Livet i Hænderne, mens vi kørte gennem Plantagerne, og lukkede Øjnene og holdt sin Mand i Haanden, hver Gang Vognen hældede lidt. Hun var bange for, at vi skulde vælte, og at hun skulde blive slynget over i Skoven og spiddet paa en Træstub.

Men der var ingen Vogne, der væltede, og der var heller ingen der faldt

Politibetjentene havde let ved at holde Orden i Rækkerne. foto: Skodshøj

af og blev spiddet. Det er mindst lige saa sikkert at køre med Heste for som at fare afsted i Bil.

Fra Gaarde og Huse langs den Vej, Vogntoget kørte, vajede Dannebrog, og Unge og Gamle havde taget Opstilling ved Grøftekanterne eller i Haverne og i Vinduerne i Forventning om, at Kronprinseparret var med i en af Karetterne, og udenfor Fiskbæk Skole stod Skolebørnene i Fløk og Rad for at give de kongelige Højheder et Hurra med paa Vejen. De blev allesammen skuffede for Kronprinseparret var der ikke. Kronprinsen kom først om Eftermiddagen susende forbi i sin blaa Cadillac.

Ved 12-Tiden naaede Vogntoget Taarupgaard, hvor der blev spist Frokost, og Kl. 13,30 fortsattes Kørslen til Plantagen Dalgas. Vognene kørte omtrent op til Rishøj, hvor Modtagelsen af Kronprinseparret skulde finde Sted Kl. 15,15. Fra Rishøj begav en Del af Selskabet sig til Festpladsen. Tilbage blev bl. a. Direktør Flensborg, Landbrugsminister Bording og Bestyrelsen med Damer«.

Man ventede en halv Timestid og præcis paa Slaget 15,15 kom Kronprinseparret kørende fra Trend, hvor de i nogle Dage havde holdt Ferie. Først kom Landpolitibetjent Mogensen og Forstassistent K. Bol-

drup kørende. De havde hentet Kronprinseparret ved Indgangen til Plantagen, og nogle Sekunder senere rullede den blaa Cadillac op foran Indgangen til det Telt, der var rejst ved Siden af Højen, og hvori Receptionen skulde finde Sted.

Kronprinsen sad selv ved Rattet og ved Siden af ham sad Kronprinsessen. Kronprinsen var civil, iført graat Sommerdress, Kronprinsessen var iført et fraisefarvet Complet med Frakke og Hat, der passede til Kostumet. Kronprinsen blev modtaget af Hofjægermester Lüttichau, Kronprinsessen af Fru Lüttichau, som overrakte Hendes kgl. Højhed en pragtfuld Buket hvide og røde Nelliker, bundet sammen af dannebrogfarvede Baand. Efter at Kronprinseparret havde hilst paa de Tilstedeværende, besteg de Rishøj, hvorfra der er en storslaaet Udsigt over Landskabet med Heder og Plantage, Plantagen som et Vidnesbyrd om Hedeselskabets Indsats paa disse Kanter. Her gav Direktør *Flensborg* forskellige Oplysninger om Stedet og Egnen, indtil man begav sig til Festpladsen, hvor der var samlet en tusindtallig Skare fra By og Egn. Hvor mange, der var, er det næppe muligt at fastslaa med Nøjagtighed; men den store Plads var et broget Mylder af Mennesker.

Kronprinseparret spadserede gennem Folkeskaren til de reserverede Pladser foran Talerstolen, hilst af Hurraraab, og hvor de kom frem, blottede Folk Hovederne.

Der var kommet Folk, skønt man manglede Bilerne, stimedede 8—10000 Mennesker til Folkefest. Der var mange Børn iblandt. Nogle af dem entrede Bjergfyrene for at faa godt Udsyn til Kronprinseparret, der sad midt for den af Hedeselskabets egne Træer sammentømrede Talerstol. En Betjent maatte stilfærdigt anmode Børnene om at kravle ned igen, for Træerne er unge, og de svingede faretruende.

Det var et morsomt Folkelivsbillede. Udpræget dansk i sin Jævnhed. Ingen Uniformer udover Politibetjentenes. Ingen Stramhed af nogen Art. Et demokratisk Udsnit af Danmarks Befolkning, Husmandens Kone ved Siden af Dannebrogskommandøren og med Kronprinsen, sommerklædt i graat Tøj, og Kronprinsessen, i enkel Kjole og Frakke, som Forsangere i den danske Sang.

Folkefestens Forløb.

Der var sket det, at Menneskemængden, der stimedede mod Festpladsen, havde forsinket Regimentsorkesteret, som under Musikdirigent *Beyers* Ledelse undtagelsesvis havde faaet Lov til musicere i Uniform til Festen, saa Mødet maatte indledes uden Orkesteret, men, medens Formanden talte, naaede Orkesteret til Slut frem og kunde tage fat.

Formanden for Repræsentantskabet, Hofjægermester *Mourier-Petersen* besteg Talerstolen og indledede:

— Deres kongelige Højheder, Landbrugsministeren og hele den store Forsamling! Det danske Hedeselskab byder Dem velkommen i Dag. Vi siger først og fremmest Deres kongelige Højheder Tak, fordi De vilde komme herud og glæde os med Deres Nærværelse og kaste Glans over vor Fest. Vi takker ogsaa Landbrugsministeren, fordi han trods sit store Arbejde i København er kommet og vil tale til os. Vor første Tanke i Dag gaar til vor høje Protektor, Hs. Majestæt Kongen. Vi ved alle, hvordan Hans Majestæt interesserer sig for alt, hvad der tjener til Danmarks Fremgang og Udvikling paa alle Omraader. Derfor nyder ogsaa vort Selskab, der arbejder for bedre Udnyttelse af Danmarks Jord og arbejder for bedre Levevilkaar for

Hofjægermester Mourier-Petersen.

Befolkningen, Hs. Majestæts høje Interesse. Vor Konge har altid ved sit ligefremme Væsen været elsket og afholdt af sine Undersaatter som vist ikke nogen anden Fyrste, og vor Konges mandige og kloge Handlemaade under disse vanskelige Forhold har gjort, at hele Befolkningen ser op til Hs. Majestæt med den største Tillid og Fortrøstning. Vi vil bede Gud bevare vor Konge og give ham Styrke og Kræfter til at fortsætte med at regere Danmark, og vi ønsker, at han maa opleve at se hans og vort elskede Fædreland igen som et frit og selvstændigt Land.

Et 9-foldigt Leve for Hs. Majestæt Kongen!

Efter Hofjægermesterens smukke Indledning lød Hurraraabene ud over Pladsen, forstærket gennem det store Højtaleranlæg, saa det kunde høres langt ind i Plantagens fjerneste Kroge. 1. Vers af »Kong Christian« blev afsunget.

Hofjægermester *Lüttichau* overtog Ordstyrerhvervet og gav Ordet til Direktør *Flensborg*:

Om Udviklingen fra før til nu.

Naar vi i Dag ser op paa Rishøj med det monumentale Mindesmærke for Hedeselskabet, er vi samlede ganske vist paa en Plet Lyng, men inde i en stor Hedeplantage i Læ og Lunhed af de omgivende Graner. For 50 Aar siden blev der holdt en Fest her i Plantagen oppe paa Rishøj, hvorfra der var en vid Udsigt udover mægtige Hedeflader med en enkelt, spredt Bebyggelse bestaaende af smaa Hedeuse og

smaa Hedegaarde, hvis Befolkning ernærede sig ved at dyrke enkelte Smaapletter i Heden og de snævre Engdrag langs Aaløbene. Ser vi

Direktør Flensburg.

fra Rishøj udover Landskabet, møder der os et ganske andet Syn end i 1891. Vi ser ud over 1200 Tønder Land opvoksende Plantage, vi ser udover et Landskab, der nu er næsten opdyrket med Gaarde, Huse og Haver. Levende Hegn tavler Markerne, medens Smaaplantager klæder de tidligere nøgne Skrænter. Alt i alt et forholdsvis frodigt Landskab af en ganske anden Karakter end i 1891.

Grunden til, at vi i Dag fejrer Hedeselskabets 75-Aars-Jubilæum paa dette Sted, som maa ske nogle synes er ret afsides, men som dog kan siges at være nogenlunde centralt beliggende her i Fjends Herred,

er den, at der i 1892 her af en Kreds af Mænd, der var opfyldt af Glæde over, hvad Hedeselskabet havde udrettet i de forløbne Aar, rejstes et Mindesmærke for Hedeselskabet. Mindesmærket er rejst paa Risbanken 2 Mil vest for Viborg og er en 10 Alen høj Pyramide af store Granitsten kronet af en mandshøj raa Granitsten, paa hvis glatte Forside med forgyldte Ornamenten i oldnordisk Stil læses følgende Ord »1866 — Det danske Hedeselskab — 1891. Venner af Hedesagen satte denne Sten 1892.«

Ved hver af Pyramidens Hjørner staar et med Pyramiden forbunden Postament, der bærer vældige Granitsten. Paa disse Sten læses Navnene paa de største af de Plantager, der dengang sorterede under Hedeselskabet.

Mindesmærket er bygget af Arkitekt Borch. Afsløringen foregik den 19. Juni efter Repræsentantmødet i Viborg, og Hedeselskabets Bestyrelse og Repræsentanter kørte ud til Plantagen omtrent ad den samme Vej, som man kørte i Dag, nemlig igennem bl. a. Undallslund Plantage oppe ved Viborg. En stor Skare af Omegnens Beboere var kommet til Stede, saa det blev en talrig Forsamling, der overværede Festligheden, hvor Højskoleforstander Schrøder, Kammerherre Mourier-Petersen, Kammerherre Lüttichau og Oberstløjtnant Dalgas talte.

For at gøre Jylland lauddent.

Skal man bedømme Mindesmærket efter dets Form, vil man, som Højskoleforstander Schrøder sagde, næppe kalde det en Bautasten, men snarere en Varde, en Udkigspost over Kamppladsen, og denne Varde er netop paa sin rette Plads her, hvor man fra Højen ser ud over et Landskab stærkt præget af Hedeselskabets Gerning. Hedeselskabet stod i 1891 midt i sin Gerning, og man tør sige, at de Drømme, som

ledende Mænd dengang drømte om Hedens Forvandling til Agermark og Skov, i de forløbne 50 Aar er gaaet i Opfyldelse. De gamle talte om Overvindelse af det onde Princip Lyngen og Vestenvindens ødelæggende Følger, og i 1891 udtalte Dalgas, at særlig Smaaplantninger og Hegnsplantninger var Selskabets Kælebørn. Man havde regnet ud, at der for at føre Smaaplantningssagen igennem og Hegnssagen vilde medgaa 800 Millioner Planter for at gøre Jylland laadent. Der er nu igennem Plantningsforeningerne udplantet over 700 Mill. Planter i levende Hegn og Smaaplantninger, men endnu er der store Strækninger i Vestjylland, der trænger til Læplantninger, hvad vi fik nok saa godt et Bevis paa i 1938, da de store Sandstorme rasede over Landet. Det er derfor rigtigt, som det blev sagt i 1891, at Selskabets Virksomhed ingenlunde var tilende, idet Befolkningen stadig vilde stille nye Krav til Selskabet, og det har ogsaa vist sig igennem de nu forløbne 50 Aar. Jeg behøver bare her at pege paa de store Afvandingsarbejder og Landvindingsarbejder, der i de senere Aar er blevet taget op, idet Selskabet stadig har sit oprindelige Formaal for Øje, Frugtbargørelsen af al usund og øde Jord i Jylland og i hele Danmark.

Fra Aarhus til Viborg.

I 1891 havde Hedeselskabet til Huse i Aarhus i en lille lejet Lejlighed, hvortil Kontorerne var flyttet fra nogle smaa Kvistværelser i Oberst Dalgas' Villa Montana i Aarhus. Nu har Hedeselskabet sit Hovedsæde i Viborg i den smukke Administrationsbygning paa Hjul-torvet, hvor der for Tiden beskæftiges ca. 150 Mænd og Kvinder, Ingeniører, Forstmænd, Landbrugskandidater, Konstruktører, Kontorfolk o. s. v., og spredt over Landet i næsten alle store Byer fra Nykøbing Falster til Hjørring finder vi Hedeselskabets Grundforbedringskontorer. Ude i Landet i Vestjyllands barske Egne, i de store Plantager, finder vi Plantningskontorer, ledede af Skovridere, som bestyrer hver sit Plantagedistrikt. I Samarbejde med Hedeselskabets Forstmænd findes spredt over Landet ca. 70 Plantningsforeninger, selvstændige Foreninger ledede af lokale Mænd i nært Samarbejde med Hedeselskabet, som arbejder for Fremme af Hegnsplantningen og Smaaplantninger, og hvorigennem der, som jeg sagde før, er udleveret over 700 Mill. Planter til Læ og Hegn.

Næsten 3000 Fredskovsplantager

i alle mulige Størrelser fra 10 Tdr. til 3000 Tdr. Land findes spredt over Jylland, særlig Vestjylland, omfattende tilsammen ca. 90000 ha. Disse levende Hegn og Plantager og Smaaplantninger har fuldstændig forandret Jyllands Udseende og bidrager i høj Grad til at skabe Læ og Lunhed for Mennesker og Dyr og for Markens Afgrøder, og har gjort, at det flade, barske Vestjylland er blevet beboelig. Der er skabt Basis for Tusinder af Hjem, saaledes at man kan sige, at der er foregaaet en mægtig Landvinding i Ordets rette Betydning. De 130 Kvadratomile, som i 1866 laa øde hen og strakte sig milevidt fra Øst til Vest, fra Randers og Viborg næsten lige fra Vejle og vest paa lige ud til Vesterhavet, disse mægtige Hedestrækninger er nu i Hovedsagen forsvundne, og tilbage er der blevet spredte Hedearealer, omfattende til-

sammen maaske kun en Trediedel af de oprindelige Hedearealer. Ogsaa denne Egn har i den sidste Menneskealder gennemgaaet en rig Udvikling. Ødemarker er blevet til Agerjorder. Gaarde og Huse rejst, nye Skove er blevet plantet, levende Hegn kanter Markerne, og Landmændene kan hente Tømmer og Brænde i de nye Skove.

Egnen omkring Viborg og op til Skive

er en typisk midtjydsk Hedeegn, men det er ogsaa et dansk Landskab, en Del af vort Fædreland, som de, der er knyttet til denne Egn, særlig elsker. Hver af os har i sit Hjerte en lille Plet af Danmarks Jord, som man særlig holder af, fordi man maaske netop i særlig Grad er bundet til denne Egn. Danmark er vidt forskelligt. Der er Øernes smilende Egne med frodige Skove og Marker, Skove af Bøg og Eg, og i Bælter og Fjorde langs Kysterne flyder smaa Øer og Holme paa Vandet. Der er Østjyllands stærkt kuperede Terræn med sine Skove og gamle Bøndergaarde, og der er Vestjylland med de store Vidder, flade Strækninger, Moser, Heder, Naaleskove og saa længst mod Vest Klitterne langs med Vesterhavet. Et rigt og afvekslende Land, hvor alle Egne har deres Charme og Beundrere. Saadan er vi da ogsaa mange, som synes, at det Land, den Del af Danmark, som vi ser udover fra Rishøj, er noget af den Del af Danmark, der staar vort Hjerte nærmest.

25 Millioner Kubikmeter Mergel udkørt.

Det blev et Vendepunkt i Hedesagens Historie, da Hedeselskabet tog Mergelsagen op, og i Forbindelse med Hedeboerne organiserede Mergeltransporten, saaledes at det blev muligt at skaffe hver Mand Mergel til Forbedring af sin kalkfattige Jord. Mergelen er det store Middel til Hedens Opdyrkning til Agerland. Jorderne var kalktrængende, og det gjaldt om at afhjælpe denne Mangel. Der dannedes Mergelselskaber udover Landet, og Transporten organiseredes paa Tipvognsspor fra de store Mergellejer og ogsaa paa Trafikbanerne. Tusinder af Vognladninger Mergel er saaledes transporteret fra det nærliggende Kølsen Mergelleje, opgravet af Tugthusfanger, læsset i Jernbanevogne og ført udover Alheden under Ledelse af Alhedens Mergelselskab. Mergeltransporten her i denne Egn tog Fart, da Herningbanen blev aabnet, og Transporten fra Kølsen Mergelleje bevirkede, at Egnen omkring Viborg udover Karup o. s. v. blev opdyrket. Over hele Jylland er der, siden 1904, da Mergeltransporten rigtigt ordnedes, udkørt næsten 25 Mill. Kubikmeter Mergel.

32000 Planer — 400000 Hektar — ca. 100 Millioner Kr.

Til at begynde med, i Hedeselskabets første Aar, var det særlig Vandingsanlægene, man lagde Vægt paa. Det gjaldt om at udnytte Vandet i Aerne til Overrisling af Engene, og der blev bygget Vandingskanaler, saaledes f. Eks. den store Skernaakanal, der er 3 Mil lang og vander et Par Tusind Tønder Land. Senere blev det Afvandsarbejderne, der tog Fart, og mange Moser og sure Engstrækninger og koldt Agerland er blevet afvandet og forvandlet til sund Jord. Disse Arealer kan nemlig ved passende Behandling, Afvanding og Gødskning blive til fortrinlige Enge og Agerjord og er til stor Støtte for

Efter Modtagelsen fortalte Direktør Flensborg
lidt om Udsigten fra Rishøj.

fof. Skodshøj

Sandagerbruget. Jeg kan nævne f. Eks. Borre-Moses Kultivering, Skalsaaens Regulering, Skive Enge. Det fordums vaade og sumpede Areal ved Viborgvejen ved Indkørselen til Skive blev inddiget og afvandet, saa det allerede Aaret efter kunde bruges til Ungskueplads. Mange af den Slags Arbejder er der udført Landet over til Gavn for det danske Samfund, og navnlig i de sidste Aar har Afvandingsarbejderne, Inddigningsarbejder, kunstige Afvandinger o. s. v. taget Fart støttet af de nye Love, Grundforbedringsloven og Landvindingsloven, der tilsigter Statens Hjælp og Støtte til disse Arbejder, der ikke alene er i høj Grad produktive Arbejder, men ogsaa i beskæftigelsesmæssig Henseende betyder ganske overordentlig meget, idet Tusinder af Mennesker hvert Aar er beskæftiget ved disse Arbejder. Eksempelvis kan nævnes, at der i de sidste 7 Aar under Mose- og Engafdelingen er udført Afvandings- og Kultiveringsarbejder for næsten 42 Mill. Kr. omfattende ca.

102400 Hektar, og at der aarlig udføres Dræningsarbejder og mindre Aareguleringer for ca. 7 Mill. Kr. Jeg skal ikke trætte dem for meget med Tal, men det kan maaske interessere Dem at høre, at der ialt af Hedeselskabet er gennemført 32000 Planer med et interesseret Areal paa godt 400000 Hektar og en Bekostning paa ca. 100 Mill. Kr.

Det drejer sig om at grundforbedre Jord, der som Regel er af naturlig god Beskaffenhed, men som kun er lidet yderig som Følge af den vandlidende Tilstand, hvori den henligger. Naar Afvandingsarbejderne planlægges rigtigt, og Arbejdet udføres rigtigt, og Landmanden vil udnytte de Fordele, der tilvejebringes, tør det siges, at disse Arbejder næsten uden Undtagelse er rentable Foranstaltninger, der ikke alene er af Betydning for Rentabiliteten af det enkelte Landbrug, men ogsaa nationaløkonomisk set for Landet som Helhed, samtidig med at disse Arbejder i høj Grad afhjælper Arbejdsløsheden i Landdistrikterne.

Kalktrangen.

Foruden Plantningsafdelingen, Mergelafdelingen, Mose- og Engafdelingen og kulturteknisk Afdeling findes der under Hedeselskabet en anden Afdeling, nemlig Afdelingen for Undersøgelser og Forsøg. Denne Afdeling undersøger paa en systematisk Maade Landets Jorder og foretager Undersøgelser af Kalktrangsforholdene og Kortlægning af Fugtighedsforholdene og udarbejder Kalktrangkort over hver Ejendom, saaledes at man kan se, hvor meget Kalk hver Ager skal have, for at Jorden er i den rette Kalktilstand. Disse Undersøgelser skulde bevirke, at Ejerne af de undersøgte Ejendomme netop anskaffede den Mergelmængde, der skal til, og hverken mere eller mindre. Afdelingen udarbejder saaledes et Kort for hver Mands Ejendom, der skal have merglet, med Angivelse af den Kalkmængde, der skal til. Der er derved skabt en afgørende Vending m. H. t. Forberedelse af større Merglingsarbejder. Siden 1925 er der undersøgt omtrent 19000 Ejendomme med ca. 260000 Hektarer, hvoraf 57 Procent var kalktrængende. Af andre Opgaver kan nævnes, at Hedeselskabet i de senere Aar har lagt Vægt paa at gennemføre Afvandingsforsøg til Belysning af Dræningens og Udgrøftningens Virkninger ved forskellig Dybde og Afstande. Endvidere foretages Gødningsforsøg.

Hvor meget Hedearealerne er blevet mindskede.

I de senere Aar har man taget et Arbejde op vedrørende en Undersøgelse af Jyllands Hedearealer, som i 1866 omfattede ca. 800000 Hektarer. Hedernes Udnyttelse er stadig Genstand for Offentlighedens Interesse, bl. a. af Hensyn til Beskæftigelsesproblemet, og det var derfor naturligt, at man i 1935 paabegyndte en Undersøgelse for at fremskaffe Oplysning om Hedearealernes Størrelse, Fordeling indenfor Amterne, Jordbundens Beskaffenhed, Adgangen til Vand, Mergel og til Veje o. s. v. Der er udkommet en foreløbig Beretning om disse Undersøgelser, hvorefter der nu skulde være op mod 150000 Hektarer Hede tilbage i Jylland. Der foretages Boringer til Hjælp for Boniteringen af Hederne for at faa Klarhed over, hvilke Arealer, der kan opdyrkes til Landbrug, hvilke der bør beplantes, og hvilke man bør lade ligge som Hede.

I 1866 kunde Hedearealerne dække hele Fyn med omgivende Øer, Lolland og Falster, Møn og den største Del af Sjælland. I 1929 kunde Hedearealerne kun dække Fyn og Smaaørne, og i 1941 kan de ikke engang dække Fyn.

Tørvene.

I Tiden efter Verdenskrigen foretog Hedeselskabet systematiske Undersøgelser af Danmarks Moser og Enge helt ned til 5 Hektarer for at fremskaffe en samlet Arealoversigt og Plan for Benyttelse af disse Arealer og klarlægge, hvilke af disse Moser der er egnet til Kultivering, og hvilke der med Fordel kunde udnyttes til Brændsel. Paa Grundlag af disse Undersøgelser har man inddelt Moserne i Klasser efter deres Værdi til Fremstilling af Brændtørv. Efter en foreløbig Opøvelse kan man regne, at de Moser, der egner sig til Tørvefremstilling i stor Stil, indeholder ca. 126 Mill. Tons Tørv. Det samlede Areal af de undersøgte Moser over 5 Hektarer i hele Landet er ca. 131000 Hektarer.

Det blev overdraget Hedeselskabet efter Krigsudbruddet i 1939 efter Forhandling med Landbrugsministeriet og efter Ønske af Tørvefabrikanterne at være Formidleren mellem Tørveindustrien og Staten, hvilket har givet Hedeselskabet og navnlig Afdelingen for Undersøgelser og Forsøg et stærkt udvidet Arbejde, og det blev overdraget til Hedeselskabet at føre Tilsyn med de Tørvevirksomheder, der har modtaget Statslaan. Alle Andragender og Driftslaan og Anlægslaan til Tørvefabrikanter indsendes til og gennemgaas af Hedeselskabet, inden de forelægges Landbrugsministeriet til Afgørelse.

Paa Hedeselskabets Laboratorium i Viborg er et stort Personale nu beskæftiget med Undersøgelser af Tørv, Brunkul, Mergel o. s. v.

En af de største arbejdsskabende Institutioner.

Ser man tilbage paa Hedeselskabets første Begyndelse, hvor de tre Mænd, der regnes for Hedeselskabets Stiftere, Dalgas, Morville og Mourier-Petersen, var Hedeselskabets Bestyrelse og egentlige Ledere, og nu ser paa Hedeselskabets Administration, vil man se, hvorledes Selskabets Udvikling har sat sine Spor. Bestyrelsen bestaar nu af 9 Medlemmer, 4 valgt af Repræsentantskabet, 3 valgt af Landbrugsministeriet, 1 af Landboforeningerne og 1 af Husmandsforeningerne. Der er ansat en Direktør og 4 Afdelingsledere, som leder de daglige Forretninger med en Stab af over 100 faste Funktionærer og over 160 midlertidigt ansatte Medhjælpere. De store Krav, der fra Befolkningens og Regeringens Side i disse Aar stilles til Hedeselskabet, har nødvendiggjort Ansættelsen af dette store Personale.

Det er altsaa en betydelig Virksomhed, der udfoldes af Hedeselskabet, og jeg tror at have Ret til at sige, at Hedeselskabet er en af de største arbejdsskabende Institutioner her i Landet.

Naar Hedeselskabet har haft den Lykke at kunne være med i dette mægtige Kultiveringsarbejde og Landvindingsarbejde, der i de forløbne 75 Aar er foregaaet her i Landet og navnlig i Jylland, skyldes det den store Støtte, Hedeselskabet har nydt ikke alene fra store private Kredse, fra Institutioner og fra enkelte Mænd, f. Eks. Pontoppidan,

Grosserer Holger Petersen og flere, men ogsaa i høj Grad den beredvillige Støtte, der er blevet ydet af Statsmagten gennem de meget store Bevillinger, der efterhaanden igennem Aarene er stillet og stadig stilles til Raadighed for Hedeselskabet.

Hedeboerne.

Der er imidlertid en Faktor, som ikke maa glemmes, naar man taler om dette store Kultiveringsarbejde, og det er Hedeboerne selv. Uden disses mægtige Arbejde, og jeg kan sige utrolige Slid og Iver efter at dyrke Hedejorden op, vilde der ikke være naaet det, der er naaet. Det er et mægtigt Arbejde for Kultivering af den jydsk Hede, der er udført af Hedebonden, og det har kun kunnet gennemføres ved den yderste Nøjsomhed og et vældigt Slid, som ingen kan gøre sig rigtigt Begreb om, som ikke daglig har fulgt dette Arbejde. De Tusinder af Hjem, der er rejst Jylland over, er befolket af en nøjsom og dygtig Slægt, som ihærdigt arbejder videre paa at gøre Danmark større og smukkere. Vi har al Grund til at være disse nøjsomme Mænd og Kvinder taknemlige for deres Indsats til Gavn for vort Land og Samfund. Det er derfor fuldstændig rigtigt, at man nu arbejder paa at skabe en Mindepark til Minde om disse Hedens Pionerer, en Mindepark om Foregangsmændene i Jyllands forskellige Egne.

For dem, der har kendt Jylland, navnlig det sydlige og vestlige Jylland, for 50 Aar siden, er det en Oplevelse nu at færdes gennem de samme Strækninger. Dengang kunde man rejse Mil efter Mil paa Heden uden at se andet end Hede. Nu 75 Aar efter Hedeselskabets Stiftelse færdes man igennem de samme Egne med Tusinder af Hjem, med Landsbyer og Stationsbyer, paa gode Veje i Stedet for ad sandede Hjulspor. Det er i Virkeligheden et Eventyr, som H. C. Andersen saa for sig, da han skrev om Heden, »ja man tror det næppe, men om føje Aar Heden som en Kornmark staar«.

Arbejdet er i tunge Tider en Lykke for Menneskene.

For 25 Aar siden, da Hedeselskabet fejrede sit 50-Aars-Jubilæum paa Hjortsballehøjene i det 5000 Tdr. Ld. store Plantagekompleks syd for Herning, rasede Verdenskrigen, og det var ogsaa dengang en tung og alvorlig Tid for Landet. Det er mærkeligt, at Hedeselskabet nu maa fejre sit 75-Aars-Jubilæum under en ny frygtelig Verdenskrig, som har medført endnu tungere Tider for Landet efter Besættelsen den 9. April. Jeg tror, det er en Lykke for Landet og os alle, at vi ikke i alt for høj Grad lader os gaa paa af denne Situation, men hver for sig passer sin Gerning og kan staa sammen i Løsningen af landsgavnige Opgaver, som der i Virkeligheden ikke er Mangel paa. Der er mange andre Opgaver end dem, jeg har talt om i Dag, som kræver en Indsats af Vilje og Arbejde. Arbejdet er i tunge Tider en Lykke for Menneskene, og alle, der staar midt i et stort Arbejde og arbejder med store Opgaver, maa være taknemlige for, at de faar Lov til at være med at bygge vort Land, og det skal nok vise sig, at Arbejdet, selv om det ser sort ud til Tider for Landet, skal bære sin Frugt. Engang kommer der lysere Tider. Det har altid været saaledes, at efter Vinter kommer Vaar, og der vil ogsaa oprinde en Vaartid for Danmark, naar vi kun

alle staar Skulder mod Skulder, og hver paa sin Plads, stor eller lille, gør sin Gerning roligt og flittigt. Da tror jeg, at Danmark og det danske Folk vil komme frelst gennem de store Omvæltninger, og at det danske Folk, der har bestaaet frit og uafhængigt i 1000 Aar, ogsaa i Fremtiden vil kunne hævde sig som en fri og selvstændig Nation.

Repræsentantskabets Formand, Hofjægermester
Mourier-Petersen har indledet Mødet.

for Skodshøj

Det er ikke Staten og Institutionerne, ejheller Teknikerne, men Hedeboerne, der har udført dette store Arbejde at forandre Moserne og Hederne til Ager, Eng og Plantage og skabt Boplads og Virke for Tusinder af Mennesker. Staten, Institutionerne og Teknikerne har kun vejledet og raadet. Jeg vil derfor slutte med at udbringe et Leve for Hedeboerne, de flittige og nøjsomme Mennesker, som Aar efter Aar har lagt en ny Ager til Danmarks Land. De leve!

Man sang »Jylland mellem tvende Have«, hvorefter Hofjægermester *Lüttichau* tog Ordet, idet han meddelte, at Statsminister *Stauring*, som havde lovet at tale, i sidste Øjeblik havde maattet sende Afbud. Talen, Statsministeren havde villet holde, var imidlertid stillet til Raadighed og Formanden oplæste den derpaa:

Statsministerens Tale.

De nationale Værdier er blevet forøget.

Det var i en af Krigen 1864 fremkaldt mørk og trist Periode, at Det danske Hedeselskab i 1866 blev grundlagt. Det skete under Mottoet: Hvad udad tabtes, skal indad vindes, og nu, efter 75 Aars Forløb, kan Selskabet med Stolthed pege paa det Landvindingsarbejde, som er udført, og paa den Gevinst, som Landet har opnaaet ved dette Arbejde.

Det var en national Virksomhed, som blev grundlagt, og det er vældig national Gerning, som er udøvet. Vort lille Land er blevet udvidet indenfor sine Grænser. Hedejorden, der var uproduktiv, er kultiveret og er i vid Udstrækning blevet ydedygtig, og der er skabt baade Arbejdsmuligheder og Indtægtsmuligheder for talrige danske Medborgere.

Nu fejres Selskabets 75-Aars-Jubilæum igen i en haard Periode, men det Mod og det Haab, som fandtes i 1866, er vel næppe mindre nu end den Gang, og Troen paa, at vort gamle, danske Samfund, den ældste europæiske Statsdannelse, skal leve videre og øve dansk Indsats i Kulturliv og Produktion, den lever ogsaa i hele det danske Folk.

Jeg ønsker Det danske Hedeselskab Lykke til fortsat Arbejde for Nationens Udbygning og Trivsel, og jeg takker paa Nationens Vegne for vel udført Arbejde i de svundne Aar.

Vi maa videre endnu.

Vi er naaet vidt i det Samarbejde med Landbruget og med Staten, som Selskabet har gennemført, og vi kan komme endnu videre, og vi *maa* videre for at skaffe den danske Befolkning Arbejds- og Erhvervs-muligheder frem igennem Tiderne.

Naar vi ser paa Resultaterne af de 75 Aars Arbejde under Hedeselskabets Ledelse, kan man ikke ikke undgaa at blive fyldt med en Beundring for dette Arbejde og for de opnaaede Resultater, thi vort Land er virkelig blevet større og rigere i den forløbne Tid, og med Hæder kan vi henvise til den Samling om nationale Opgaver, som har fundet Sted til Ære og til Held for vort Land og dets Folk.

Under Anførsel af Det danske Hedeselskab er de nationale Værdier forøget, ja Samlingen om de nationale Opgaver har i høj Grad bidraget til at styrke Danskernes Følelse af at være en Nation, thi en Samling Mennesker bliver ikke Nation alene ved fælles Sprog og ved at have fælles Hjemsted; der kræves ogsaa fælles Arbejde om det, der er i Stand til at hæve Nationen i Kultur og Velstand, og som kan skabe Arbejde og Foretagsomhed.

Det er sket ved Hedeselskabets Indsats i disse Aar, og stadig flere

Landsmænd anerkender det nationale Kulturarbejde, som er udført, og som i saa betydelig Grad har vist Danmarks Befolkning optaget af at udbygge og styrke Nationen, ikke til fjendtlig Holdning og Handlen, men til fredelig Virksomhed, til Udnyttelse af den fattigste Jord og til Produktion af de livsvigtige Produkter, som Landbrugerne kan fremstille paa den brune Hedes opdyrkede Arealer.

Unge, der lærte Arbejdsglæden at kende.

I de senere Aar, hvor det har været svært at skaffe Beskæftigelse for mange af Landets Befolkning, har Hedeselskabet ydet en god Bistand ved at planlægge Arbejder af forskellig Art, ikke mindst for unge Mennesker, der med stort Udbytte har faaet Lejlighed til at lære Arbejdet at kende, og som ved Siden af det fysiske Arbejde har faaet Adgang til ogsaa at deltage i aandelig Udvikling og Dytiggørelse. Det sunde Liv ude paa de vide Jordarealer eller i Plantagerne har maaske reddet adskillige fra at fortabes i Lediggang, og det vil være en Lykke for Landet, om vi bestandig maa kunne anvise Arbejdsmuligheder, naar Trangen dertil er til Stede. Mangelen paa Raastoffer hindrer meget Arbejde fra at blive udført; det er da godt, om vi i vort eget Raastof har Mulighed for at holde en Del Menneskers Interesse for sundt Arbejde i Live.

Men Hedeselskabets Indsats er langt betydeligere end denne af Tid og Forhold bestemte Tjeneste i det sociale Hjælpearbejde. Vort skovfattige Land har faaet en betydelig Tilvækst i Tusinder af Hektar Plantninger; Plantager og Skovstrækninger breder sig over store Dele af Jylland og giver baade Træ til Brændsel og Gavntømmer, som vi uden dette Arbejde havde været henvist til at skaffe os fra Udlandet. Nøgne Hedestrækninger er blevet pragtfulde Plantager, som har forøget vore nationaløkonomiske Værdier og skaffet os Arbejde og Produktionsmuligheder i Stedet for sort, lyngklædt Jord.

Man hører nu og da lyrisk betonedede Mennesker udstøde Klage over, at Heden og Lyngen forsvinder, men der er liden Realitet i disse Klager, thi Lyngen, hvor smukt Syn den end frembyder, er dog Tegn paa Fattigdom, medens Plantager og opdyrket Jord giver Arbejde og Udbytte og derigennem ogsaa en højere Kultur for Folket.

Hedeselskabets Plantager er et af de stærke Vidnesbyrd om en storslaaet Virksomhed. Hedeselskabet besidder Plantager, der spreder sig over et Areal paa 10540 Hektar, og man forstaaer, hvad dette betyder paa forskellig Maade, og saa bør man desuden tillægge de Plantagearealer, der tilhører private Personer, Sammenslutninger eller Kommuner, og hvis Tilstedeværelse paa samme Maade som Selskabets Plantager er en national Værdiforøgelse af megen Betydning.

Det er klart, at disse Plantager, foruden at give Landet Skov og dermed Mulighed for at producere Træ, paa forskellig Maade har givet Arbejde. Med Plantagerne er fulgt talrige Vejanlæg, og det samme gælder, hvor Hedens Opdyrkning og Kultivering har ført til Jordens Udnyttelse som Landbrug. Vejanlæg og dermed Beskæftigelse følger stadig i Hedeselskabets Spor, ligesom en nyttig Virksomhed for Landbruget i det hele kan paavises.

Hedeselskabets Virksomhed har i bedste Forstand været af national Værdi. Landets nationale Velstand er forøget, og der er skaffet Plads til Hjem og til Virksomhed paa dansk Jord. Produktion og Arbejde, Afsætning og Indtægt følger i Kølvanet efter Hedeselskabets store Gerning.

Men den rige nationale Gerning er ogsaa udstrakt til Hjælpearbejder for Landbruget. Arbejdet for Læplantning er til Sikring for de enkelte Landbrugsbedrifter. Landmændene maa selv være med i Planlæggelse deraf, men Hedeselskabet og Staten yder Støtte til Arbejdet. Der er dannet 300 Læplantningslav, og der er planlagt Læplantninger for Aaret 1941, der kan give Beskæftigelse til Tusinder. Vi maa bygge Værn, saa Landbrugerne kan skaanes for Stormens Hærgen, for Sandflugt og andre Ulemper, saa Bedrifterne kan blive i Stand til at producere med Fordel.

Ny nyttig Jord erhverves.

Afvanding af vandlidende Arealer er af lignende Beskaffenhed som Læplantning, og betydelige Arbejder af den Art har Hedeselskabet medvirket i. Nu er der kommet god Gang i saadanne Arbejders Udførelse, og man kalder dem med fuld Rette Landvindingsarbejder. Man maa haabe, at betydelige Jord-Arealer kan indvindes og give forøget Høstudbytte i kommende Aar.

I denne Forbindelse nævner jeg ogsaa Hedeselskabets Medvirken ved talrige Grundforbedringsarbejder og dets Indsats ved Kultivering af Moser og Engarealer. Der er for denne Række af Arbejder stadig en Bestræbelse for at skaffe Jord til Agerbrug eller for at gøre Jord mere udbyttegivende og dermed Landet bedre stillet i Fremtiden. Arbejdet med Undersøgelserne af Moserne har faaet Betydning for den Tørveindustri, som i denne brændselsfattige Tid spiller en saa betydende Rolle. I 1940 blev Undersøgelserne afsluttet, og man har nu Rede paa de forskellige Mosearealers Indhold og Værdi for Brændselsituationen og Klarhed over den Udstrækning, hvori Tørveraamasse forefindes. Hedeselskabet har ydet værdifuld Bistand ved Tørveproduktionens Anlæg, ved Anskaffelse af Maskiner og Spor, og nu er Produktionen i stort Omfang i Gang, og vi maa anerkende den Bistand, som Hedeselskabet her har kunnet yde.

Medens der ventes paa Musikken.

for. Skodshøj

Endnu nævner jeg den Virksomhed til Gavn for Landbruget, som Fremskaffelse og Udbringelse af Mergel maa siges at være. Det er en meget betydelig Indsats, som Hedeselskabet paa dette Omraade har ydet. At faa Mergel ud paa de kalkfattige Jorder er Livet vundet for Landbruget. Man har undersøgt og faaet konstateret, hvor Mergel forefindes; man har organiseret Transportforholdene og ført Mergelen ud og derved bidraget meget stærkt til Højnelse til forøget Avl og forøget Udbytte for talrige, danske Landbrugsbedrifter.

Maalet er stadig det samme.

Alle disse Arbejder har sikret Hedeselskabet en anerkendt Plads som en værdifuld, national Institution, de har bidraget til at sikre dansk Landbrug en agtet Stilling, og de har forøget Danmarks Velstand, de har virkeliggjort Ordene om at vinde indadtil, hvad udad tabtes.

Det er vel sandsynligt, og det er ogsaa forstaaeligt, om Erfaringerne fra svundne Tider har medført Ændringer i Formerne for Hedeselskabets Virksomhed, for Systemet, hvorefter der arbejdes, og for de store Planer, der bestandig tumles med. Erfaringen er, som bekendt den bedste Læremester, og det er i Virkeligheden godt, om Aarenes Erfaringer sætter sig Spor.

Maalet er derimod det samme, som Selskabet havde fra første Færd, og det er lykkedes at vinde Erstatning indadtil for mere, end der var tabt udadtil. Den nationale Linie er ført igennem i Arbejdet i disse 75 Aar. Landvinding var Maalet for mange store Planer, der bragtes til Fuldførelse, selv om man maatte regne med beskedne, økonomiske Midler, men man naaede stadig frem imod Maalet.

Danmark har ikke søgt at hævde sig med Vaabenmagt i Nationernes Række, men vi har udviklet Kultur og Dygtighed i det danske Folk, og her har Hedeselskabet gjort sin store Indsats. Stærke Naturkræfter er overvundet, Skov og Agerland indvundet, og alt er til Gavn for dansk Foretagsomhed og Produktion, til Gavn for vort Land, for Danmark.

»Jeg kunde tænke mig«, sluttede Hofjægermester *Lüttichau* af, »at Statsministeren vilde have udbragt et Leve for Danmark. Skal vi gøre det?« Dette skete og Hurraraabene fulgtes af »Der er et yndigt Land«.

Derefter talte Landbrugsminister *Bording* under lydhor Opmærksomhed:

Landbrugsminister Bording bringer Nationens Tak til Hedeselskabet.

Tidens Krav til os Danske i Dag er baade strenge og haarde, selv om de vel er endnu strengere for Befolkningerne i de fleste andre europæiske Lande. Medens vi plejer at leve i et frit, fredeligt og ubegrænset Handelssamkvem med den store Verden, har Krigen medført, baade at Landet er besat af en fremmed Krigsmagt, og at vor Samhandel udadtil er blevet meget stærkt begrænset.

Da Danmark, som Digteren har skrevet, er »et lidet fattigt Land«, navnlig paa en Mængde nødvendige Raastoffer, er det næsten en Livsbetingelse for os at have en stor Handelsomsætning med andre Lande. Vi maa, dersom vi skal leve vel og godt, og det vil vi jo gerne, indkøbe store Mængder af Raastoffer udefra, bearbejde dem her og saa dels selv bruge de færdige Produkter, dels sælge dem for at faa Penge til Køb af Raastoffer til Industri, Landbrug, Haandværk o. s. v.

Det voldsomme Krigsopgør har ført med sig, at Porten ved den jyske Vestkyst nu i mere end et Aar har været stænget for os for Samkvem og Handel vestpaa, en Handel, der tidligere udgjorde ca. to Trediedele af vor samlede Handelsomsætning med alle Lande. For første Gang i umindelige Tider er vor Eksport vestpaa helt standset. Indførslen af Korn, Foderstoffer og mange andre Varer er udelukket, Indførslen af Jern, Træ, Uld, Bomuld, Kul, Olie og Benzin, Gummi m. m. meget stærkt begrænset. Hvad det betyder for os produktionsmæssigt, vil man bl. a. se deraf, at i Stedet for i de sidste Aar at kunne eksportere ca. 150 Mill. Kilo Smør, vil vi i 1941 næppe naa over 50 Mill. Kilo. For 10 Aar siden eksporterede vi ca. 7 Mill. Svin aarlig, i de senere Aar, da Svineproduktionen blev reguleret og begrænset, ca. 4 Mill. Vi maa sikkert være glade, dersom vi kan naa 2 Mill. i Aar, og hvis Krigen og Afspærringen vedvarer, vil Tallet formodentlig gaa endnu længere ned. Raastofmanglen for Industrien betyder en daglig hel eller devis Lukning af Fabrikker med efterfølgende Arbejdsløshed, Sult og Nød i Byerne. Arbejdsløsheden var derfor ogsaa i den mørke og kolde Vinter i Aar oppe paa ca. 200000.

Landbrugsminister Bording.

Nationens Tak til Hedeselskabet.

Det er under disse mørke og triste Forhold, at Det danske Hedeselskab fejrer sit 75-Aars-Jubilæum, et Jubilæum for en god dansk national Samling og Indsats. Jeg ønsker Lykke til Hedeselskabets Arbejde i Fremtiden, og jeg takker paa Regeringens, ja sikkert paa hele Nationens Vegne for den store nationale Gerning, Hedeselskabet har udført i de svundne 75 Aar.

De Ord, der blev tillagt Oberst Dalgas, og som er blevet et Program for Det danske Hedeselskab: »Hvad udad tabes, maa indad vindes« har med de Forhold, vi lever under i disse Dage, aldrig nogensinde haft stærkere Ærinde til os end netop i denne Tid. Paa en Række Omraader maa vi enten søge indenlandske Erstatninger for de manglende udenlandske Varer eller resignere og helt undvære dem.

De manglende 15 Mill. Tønder Korn og Foderkager, som vi plejer at indføre, kan slet ikke erstattes af den indenlandske Produktion, men en Omlægning af Bedrifterne med Indskrænkning af de almindelige Foderplanter til Lucerne, Kløver og lignende er naturligvis nødvendig. Men lad os ikke bilde os selv eller andre ind, at vi kan erstatte de manglende 15 Mill. Tønder, som er omtrent lige saa meget som Halvdelen af hele vor samlede Kornhøst, med en tilsvarende øget indenlandsk Produktion; det vil være at føre os selv og andre bag Lyset.

I Overensstemmelse med Hedeselskabets Formaal har Regering og Rigsdag det sidste halve Aars Tid sat Millionbeløb ind paa Landvinding og Grundforbedring. Vi kan skaffe Tusinder af Arbejdere Beskæftigelse ved omfattende Landvinding, og vi kan forøge vor Produktion, skabe Værdier og Indtægter herved, som er en Livsbetingelse for os i denne Afspærringstid.

Og selvom disse indvundne eller forbedrede Jorder sikkert aldrig kan naa at forrente samtlige Udgifter ved Forbedringen, er det nyttigt, rigtigt og klogt, ja, en bydende Nødvendighed for os at gøre det, baade af Hensyn til at skaffe Beskæftigelse og af Hensyn til at fremskaffe Erstatning for de savnede udenlandske Raastoffer.

Praktisk ingen ledige i Provinsen.

Vi plejer normalt at indføre ca. 6 Mill. Tons Kul, Koks, hvoraf de ca. 80 Procent vestfra. Lad os være optimistiske og tro paa, at vi faar Halvdelen ind i Landet i Aar; Resten skal saa erstattes med Brunkul, Tørv, Stødbrende og lignende mere tarvelige Brændselsemner. Enhver, der kender disse Brændselsemners Værdi i Forhold til Kul og Koks, er klar over, hvor vanskeligt det vil blive at opnaa fuld Erstatning ved denne Ombytning, men man vil ogsaa her følge Or-

dene: »Hvad udad tabes, maa indad vindes«. Alle danske Kvinder og Mænd, som i disse Dage ser sig lidt om i Landet, maa da ogsaa glæde sig over at se den enorme Produktion af Brunkul og Tørv, der foregaar næsten alle Vegne. Det er jo en helt ud fantastisk Beskæftigelse, der her er sat i Gang, og sammen med andre Beskæftigelsesarbejder betyder den en Aflastning af Arbejdsløsheden fra ca. 200000

Der udbringes et Danmark leve!

fol. Georg Pe

i den mørke, kolde Vinters største Arbejdsløshed til ca. 65000 nu. Det er det laveste Procenttal af arbejdsløse, vi har haft i mere end 10 Aar, og kun i et Par enkelte Aar har vi haft en lavere Arbejdsløshedsprocent i de sidste 20 Aar. Og det er karakteristisk, at næsten to Trediede af samtlige arbejdsløse nu findes i Industri- og Handelsbyen København. Det er et Bevis paa, at Fabriksskorstenene slukkes, Handelen stagnerer, og Arbejderne finder Beskæftigelse i Tørvemoserne og lignende i Stedet for. Det vil sikkert ogsaa sige, at der saa godt som ingen arbejdsløse, som virkelig kan arbejde, findes i Provinsen.

Samtidig en sørgelig Kendsgerning.

Men disse Tal fortæller os ogsaa den sørgelige Kendsgerning, at det vellønnede Industriarbejde standser og erstattes med Arbejde, som

det normalt ikke kan betale sig at udføre, men kun den haarde Nødtinger os til det.

Det danske Hedeselskabs Start og Jubilæumsaar er faldet i tunge, alvorlige Tider. Selskabet blev stiftet i 1866 to Aar efter Krigen 1864, der jo ramte Danmark saa haardt og smerteligt. Hedeselskabet fejrede sit 50-Aars-Jubilæum i 1916 midt under den store Verdenskrig 1914—1918. I Anledning af Hedeselskabets 75-Aars-Jubilæum er vi nu samlet her i Dag i en af Jyllands mange smukke Egne, midt i en Egn, som er saa stærkt præget af Hedeselskabets mangeartede Virksomhed, og dette Jubilæum fejres ogsaa i en ond og mørk Tid, en forfærdelig Krigstid, hvor vi paa saa mange Maader føler Krigens Gru og Tryk over os. Der er altsaa noget alvorligt og vemodigt over Hedeselskabets Tilblivelse og Jubilæum, men vi maa jo ogsaa erindre os, at Selskabet netop blev stiftet for at bøde paa en Krigs Tab og Ulykker. Aarsagen til Hedeselskabets Stiftelse var tung og alvorlig, og de Tider, hvor Selskabets Virksomhed er mest paakrævet, er ogsaa triste, tunge og alvorlige, men Arbejdet, Gerningen, der øves af Hedeselskabet, er ingenlunde trist og tung. Det er et Genrejsningens Arbejde, en moralsk styrkende, opløftende, værdiskabende, national Indsats af meget stor Betydning for vor nationale Samling om alt, hvad der er dansk. En Samling Mennesker bliver jo ikke en Nation alene ved fælles Sprog, fælles Hjemsted og fælles Historie. Der kræves ogsaa fælles Arbejde for at hæve Nationens Kultur og Velstand for en stadig voksende Befolkning.

Som det er god dansk Sæd og Skik.

Vort Land var ved Krigen i 1864 blevet mindre, og den formindskede Befolkning sad sorgfuld og nedtrykt tilbage, da den Mand, der mere end nogen anden har Æren for Hedeselskabets Oprettelse, Enrico Mylius Dalgas, formede Hedeselskabets Program, som det er udtrykt i Ordene: »Hvad udad tabes, maa indad vindes«. I disse Ord indeholdes en saa dyb Sandhed, et saa godt Program i saa mange Forhold og til alle Tider, at man nødvendigvis maa mindes dem ved en Lejlighed som denne. I Stedet for at henfalde til Mismod og Sorg over det tabte, blev disse Ord en Parole for Anstrengelserne for at erstatte det tabte Landomraade med en Forbedring af det, der var tilbage. Det var ganske naturligt, at man først og fremmest søgte Forbedringen gennemført paa udyrkede Arealer eller de meget lidt givtige Jorder.

Som det er god dansk Sæd og Skik, søgtes Opgaven løst ved Samarbejde gennem Oprettelsen af en Organisation, en Forening. Det danske Hedeselskab blev da dannet af Dalgas og andre Mænd, der følte som Dalgas.

De fleste af os har sikkert erfaret, at det bedste Middel imod Sorg, Ulykke og Modgang er Arbejde, og naar Omfanget af Arbejdspladsen bliver mindre, maa Arbejdet paa den mindre Plads gøres mere intensivt. Igennem Hedeselskabet blev der da sat et meget stort Arbejde i Gang for at plante paa Heden, afvande Moser, bevande Arealer, hvor dette var nyttigt, mergle mergeltrængende Jord o. s. v., i det hele taget

I den straalende Sol vajer Flagene højt
over den store Forsamling.

for. Skodshøj

foretage et gennemgribende Landvindingsarbejde for at skaffe Arbejde, nyttig Beskæftigelse, større Produktion og nye økonomiske Værdier for hele Landet. Jeg husker fra 80erne og 90erne, at i Dagblade kunde man se en staaende Notits, der lød: »Hvor Ploven ej kan gaa, der bør et Træ at staa«, en ganske udmærket Agitation for Plantningssagen. Trods den uhyre Fattigdom, der var til Stede hos den jyske Landbefolkning, ja, maaske netop paa Grund af denne Fattigdom, blev der af Hedeselskabet sammen med den jyske Landbefolkning sat et meget omfattende og mægtigt Arbejde i Gang med Plantning og Landvinding af forskellig Art, ja, Plantning paa Heden er jo ogsaa Landvinding.

Hvor før den nøgne, sorte Hede —

Store Dele af Jylland er i Hedeselskabets Levetid og blandt andet

ved Hedeselskabets Virksomhed blevet fuldstændig ukendelige: Hvor før i Tiden den nøgne, sorte Hede laa milehvidt udyrket og værdiløs hen, findes der nu store smukke, værdifulde Plantager og Tusinder af Bo- og Virkepladser for flittige, maaske fattige Mennesker, som dog fører en sund, jævn dansk Tilværelse. Tusinder og atter Tusinder af Tønder Land Mose, hvor kun saa godt som værdiløse Græsser og Siv voksede, er nu omdannet til de frodigste og bedste Græsmarker, hvor Heste og Kvæg fører en næsten paradisisk Tilværelse. Hvor før Sandstormene om Foraaret næsten var frygtet som Pesten i sin Tid, fordi de ødelagde baade de tusinder Tønder Land, som føg, men ogsaa mægtige Arealer, som blev overføget med Sand, er nu ved Hjælp af Læplantning Landet kommet i Ro, saa store Værdier, der i sin Tid gik tabt aarlig, nu kan spares. Hvor før Kulturplanterne mislykkedes, fordi Jorderne var kalkfattige, er der nu ved et kolossalt Merglingsarbejde skabt de gunstigste Betingelser for store Afgrøder.

Medens de gode fede Jorder paa Øerne og i Østjylland i de sidste Par Slægtled vel har givet deres Dyrkere et hæderligt Udkomme, har de dog ikke kunnet give Plads til saa forfærdelig mange flere Mennesker nu end før, saa har de mægtige, men tarvelige Arealer i Jylland givet Plads og Eksistensmuligheder til mange flere Mennesker end før. Det kan naturligvis for en Bonde, der kommer fra Øerne eller Østjylland, og som en solhed Sommerdag i en Tørkeperiode færdes over de vestjydske Egne, se meget fattigt, trist og tarveligt ud, men ved Hjælp af udstrakt Dyrkning af de Kulturplanter, der bedst kan taale Tørken, klarer Befolkningen sig det ene Aar med det andet saa nogenlunde herude paa de Jorder, som før laa udyrket hen.

Store Værdier i det tidligere Øde.

Det skal indrømmes, at en smuk Bøgeskov fryder Øjet i Almindelighed mere end en Granskov gør, men i mangfoldige Tilfælde vil en jydsk Granskovs økonomiske Udbytte ikke blive mindre end en Bøgeskovs Udbytte paa en af vore frodigste Øer. Det vilde dog skønhedsmæssigt være et stort Tab for Danmark, om vore smukke Bøgeskove skulde fortrænges af Naaetræsskove, og jeg vilde nødigt opleve at se dette. Men netop ved at plante nye Fyr- og Granskove paa de jydsk Heder kan man bedre bevare de smukke Bøgeskove paa de gode Jorder. Dersom man vil regne ud i Kroner og Øre, hvad det koster at anlægge disse Plantager paa tidligere udyrket og værdiløs Jord, hvad Planterne koster, hvor meget Arbejdsudgifter og Vedligeholdelsesudgifter løber op til samt Renter af disse Beløb, før Skoven giver Indtægter, vil man næppe faa en saa stor Forrentning, som Folk regner med, naar de anbringer Penge i Obligationer, Aktier eller lignende,

men det er vel strengt taget heller ikke nødvendigt. Men man maa jo huske, at hvor der før overhovedet intet fandtes, der findes nu meget store Værdier, der har givet Arbejde og Beskæftigelse ved Plantningen og i Fremtiden giver Arbejde, Beskæftigelse, Produktion og Samfundsværdier ved Hugsten og Udnyttelsen af Træet samt, hvad der næsten er en Livsbetingelse i den nuværende forfærdelige Tid, Bygningstømmer, som vi slet ikke kan skaffe i det Omfang, vi har Brug for.

Et Udsnit af Tilhørerne. Forrest: Fru Amtmand Buchwald, Fru Minister ^{for. Skodshøj} Bording og Fru Landstingsmand Hauch. Bagved: Civildommer Kiørbo, Amtmand Buchwald og Politimester Kampmann.

Fra Kongen til den fattige Hedehusmand.

Det Mod og det Haab, der for 75 Aar siden fik det danske Folk til at øve en storstilet Indsats for vort gamle tusindaarige Lands Fremtid, vil sikkert ogsaa nu være til Stede hos Befolkningen. Den bedste Tak, den bedste Lykønskning, vi kan vise det 75-aarige danske Hedeselskab, er, at vi ligesom i 1866 ikke lader Sorgen, Fortvivlelsen og Mismodet slaa os ned, men derimod i Samling fra Kongen til den fattigste Hedehusmand og den arbejdsløse Industriarbejder tager Tidens og Dagens Opgaver og løser dem.

At skaffe Beskæftigelse, Produktion, Fortjeneste og Værdier frem af indenlandsk Oprindelse, som tidligere har ligget upaaagtet og ubenyttet hen, hører utvivlsomt til vore allervigtigste Opgaver i disse Dage.

Naar Hedeselskabets Arbejde er lykkedes saa godt, er det sikkert, fordi det var de rette Mænd, der i den rigtige Tid stillede sig de rigtige Opgaver, og Befolkningen, Regering og Rigsdag støttede Hedeselskabet i dets samfundsgavnligte Arbejde. Det kan maaske være svært for os ældre at bevare Lyssynet, Troen og Haabet paa Danmarks Fremtid i en saa svær Tid, men er Modet, Troen og Haabet tabt, er alt tabt. Og det har vi slet ikke Lov til af Hensyn til den Ungdom, der skal overtage vort gamle Fædreland efter os. Vi har Pligt til at efterlade Danmark i saa god en Stand som muligt og helst lige saa god som før to Aar siden, før end det forfærdelige Opgør begyndte den 1. September 1939.

Et Land, hvor fattige er faa.

Vi har ingen Grund til at blues for vor Indsats indtil den Tid i Sammenligning med andre Folks, heller ikke de store Landes, tværtimod. Vi har Ret til at være stolte af vor skønne Natur, vor Historie, vor Kultur og de økonomiske Forhold, den danske Befolkning ved Dygtighed havde skabt sig med mindre Fattigdom end maaske noget andet Land. De økonomiske Maal er ikke den størst mulige Rigdom og de flest mulige rige, men den mindst mulige Fattigdom og de færrest mulige fattige.

Selvfølgelig var ikke alt fuldkomment her i Landet før Krigen og Besættelsen. Vi har alle Fejl, og hvad vi laver af Lovforanstaltninger eller Systemer, er heller ikke fejlfrit. Det er jo netop Opgaven igennem Erfaringens Vej ustandselig at forbedre Forholdene, men stort set maa vi inderligt ønske, at det frie selvstændige økonomisk velstillede Danmark, som vi kendte det for to Aar siden, maa blive genindført saa hurtigt som muligt. Maaske havde vi efterhaanden faaet lidt flotte Vaner allesammen, men vi maa passe paa i vor Iver for at paavise dette og kræve det ændret, at Kritikken ikke først og fremmest vendes imod dem, der havde det daarligt.

Hvorledes det vil gaa i Fremtiden, kan ingen se, men at Danmark og hele Europa bliver fattigere under Krigen, er indlysende. Man kan ikke føre Krig og ødelægge Værdier, som man kan og gør i en moderne Krig, og saa have det lige godt økonomisk; det er ugørligt.

Den store vigtige Opgave.

En af vore vigtigste Opgaver nu er at mildne den tiltagende Fattigdom saa ligeligt og retfærdigt som muligt. Den rammer os med saa stor Voldsomhed, at alle maa deltage i den. Vi bør dog altid holde os for Øje, at de fattigste af os, de besiddelsesløse, i en Krigstid, i en Vareknaphedens Tid, i en Dyretid altid har mindst Modstandskraft, altid er nærmest Sultegrænsen, og vi maa derfor først og fremmest

skaane dem for nævneværdig Nedskæring i deres i Forvejen knap tilmaalte Goder.

Efter Mødets Afslutning spadserede Kronprinseparret igen op til Rishøj, ledsaget af en stærkt interesseret Menneskemængde.

Dersom vi følger Dalgas' Ord, dersom vi følger Hedeselskabets Eksempel, saaledes om de mange tunge, svære, men livsvigtige Opgaver, der foreligger, saa er det min sikre Tro, min absolutte Overbevisning, at vi ogsaa kan løse Opgaverne i den nuværende Situation, ligesom man gjorde det for 75 Aar siden. Et Folks Styrke, en Nations Samling og Sammenhold maa først og fremmest vise sig i Modgangens Tid.

Lad os samles i Arbejdet for at føre gamle Danmark frelst gennem Trængselens Tid i Haab om, at det Løfte, der er os givet om Gendførelse af vor fulde Frihed, Selvstyre og Selvstændighed, snart bli-

ver opfyldt, og at Fredens Sol igen vil lyse over det krigshærgede Europa.

Talen fulgtes af »Danmark i tusind Aar«.

En Tak fra Formanden.

Hofjægermester *Lüttichau* udtalte herefter:

Vi har haft et Par rige Dage sammen. Først vil jeg gerne sige Tak til den fraværende Statsminister, fordi han sendte sin Tale og for det, han deri giver Udtryk for. Dernæst retter jeg en Tak til Landbrugsministeren, — det er dér Hedeselskabet hører hjemme, naar vi kommer til København. Ogsaa en Tak retter vi til Departementschef Wilcke i Landbrugsministeriet for det gode Mellemed, han er mellem Hedeselskabet og Landbrugsministeriet. Tak for Landbrugsministerens Ord til os om ikke at være mistrøstige og være klar til at tage fat paa Opgaverne, der ligger for. De Ord, der ved Middagen i Aftes lød fra Funktionærerne om, at vi er klar, er en Borgen for, at vi kan fortsætte. Det er jo saa-

Hofjægermester *Lüttichau*.

dan, at Hedeselskabet altid har haft en god Forbindelse med Kongehuset. Vi har i Dag den Glæde og Ære at have Deres kgl. Højheder Kronprinsen og Kronprinsessen iblandt os, hvilket giver os Lov til at tro, at ogsaa de interesserer sig for vort Arbejde. Naar vi tænker tilbage paa Billederne af Kongens Jubilæum og den Dag, den danske Kronprins hentede sin Brud fra et af de andre nordiske Lande, finder vi at det var noget saa smukt og rigtigt, der der fandt Udtryk. Det var en Søn, der drog ud, og en Far og Mor, der modtog dem. Det var noget, vi alle kunde forstaa, selv Hedebonden herude kunde forstaa det. Vi vil derfor her i Dag hylde Kronprinseparret fordi de er kommet herud, og vi siger dem endnu en Gang Tak derfor. Det, at de færdes iblandt os, giver os Lyst og Mod til at fortsætte.

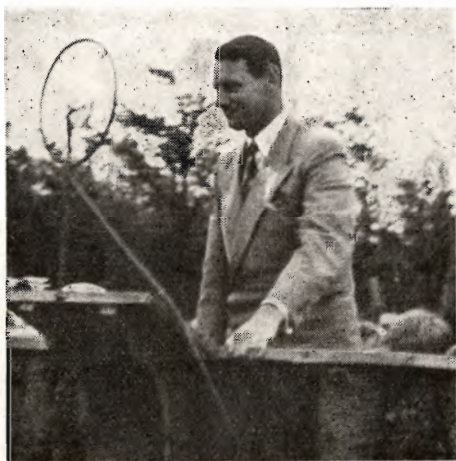
Kronprinsen og Kronprinsessen længe leve!

Kronprinsens Tale.

Igen lød der rungende Hurraraab ud over den store Plads, og derefter rejste *Kronprins Frederik* sig og gik op paa Talerstolen, hvor han udtalte:

Folkemødets Deltagere var mellem 8000—10000. De fleste kom paa Cykler, der efterhaanden overfyldte Cyklestaldene, men andre kom med Hestekøretøj, nogle faa pr. Generatorbil og alle maatte gaa det sidste Stykke op til Festpladsen.

Kronprinsen taler.

Paa Kronprinsessens og egne Vegne vil jeg gerne rette en Tak til Dem for de Ord, der er sagt. Vi er lykkelige over, at vi kunde tage imod Invitationen, og vi er glade for, at vi atter kan være i det herlige, gamle Jylland. Jeg bringer Hedeselskabet min personlige Lykønskning, og jeg haaber, at Hedeselskabet vil gaa en lys Tid imøde, at det maa blomstre, og at de, der er beskæftigede ved Hedeselskabet, maa faa Lykke derved.

Et trefoldigt Leve for Hedeselskabet. (Hurra).

Og med Kronprinsen paa Talerstolen som Dirigent lød endnu engang ved denne Fest tre taktfaste rungende Hurra'er ud over Plantagen.

Hofjægermester *Lüttichau* takkede alle, der havde været med til Festen, for dens smukke Forløb, og Mindefesten i Dalgas-Plantagen sluttede med, at den store Forsamling staaende sang »Kongernes Konge«.

Det var ventet, at Kronprinseparret straks var taget af Sted, men i Stedet spadserede Kronprinseparret tilbage til Receptionsteltet, hvor Bestyrelse- og Repræsentantskab med Damer samledes. Medens der blev serveret en Forfriskning underholdt Kronprinseparret sig med flere af de tilstedeværende og først efter en lille halv Times Forløb blev der brudt op.

Inden Hedeselskabets Gæster brød op fra Teltet, takkede Direktør *Sophus Oppenheim*, København, Hedeselskabet for et Par prægtige Dage. Hofjægermester *Lüttichau* bragte Sekretær Skodshøj en Tak for det udmærkede Arrangement. Og saa kørte man tilbage til Viborg, og den Køretur fortjente næsten en Beretning for sig, fordi den i den stille lune Aften blev en Oplevelse for sig. Sangen lød fra Vogn til Vogn, Luften var fyldt med den søde Duft af den dræende Rug, og først helt inde ved Viborg kom den lette Regn, der længe havde truet.
has.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring af Genplantningsværdien for Naaletræsplantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle 50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr. ha 15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldelsesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN
KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1300

Brunkul
Mergel
Kalk

H. Theut

Viborg
Tlf. 1560-1559

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon: 1500
(5 Linier)

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1854.
Telefon Nr. 7060 (3 Linier).
Aarhus.

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telf. 1400 (3 Linier)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

A. Philipsen & Co., Viborg.
Maskinanlæg - Automobiler.
Telefon 532—1064.
Elektriske Anlæg - Vandværks-
anlæg. Telefon 174—274.

Landmændenes eget gensidige Forsikringselskab

„Hagelskade-forsikringen for Jylland“.

Danmarks største Selskab i denne Branche har nu i 75 Aar (Siden 1866) ydet de jydsk Landmænd en fuld betryggende Forsikring mod Tab ved Haglskade paa Markafgrøder til den lavest mulige Aarspræmie. —

Gennem Reassurance er Medlemmernes solidariske Ansvar nu stærkt begrænset.

Indmeldelser modtages af de i hvert Herred ansatte Distriktsforstandere eller ved Henvendelse til **Foreningens Hovedkontor, Rymsgade 33, Aarhus, Direktør Walter Houlberg.** — Telefon 1284. —

Bestyrelsen for fornævnte Forening:

*Chr. Lüttichau, Tjele, Formand. H. Skau, Haderslev.
Proprietær Suhr-Kirketerp, Alstrupgaard pr. Hadsten.
Kr. Kristiansen, Højvang pr. Daugaard.*

SOPHUS BERENDSEN ^{A/S}

V. FARIMAGSGADE 41
KØBENHAVN V

KANNIKEGADE 18
AARHUS

ALT ENTREPRENØRMATERIEL

DAMP- OG DIESELLOKOMOTIVER
GRAVEMASKINER - TIPVOGNE - SPOR

LEVERANDØR TIL HEDESELSKABET

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31 - 33.
Telf. Viborg 802 - 803.

Hotel Herning.

Telf. 21 - 41.

Biens første Hotel.

Andels-Anstalten Tryg

tegner alle Arter af Livsforsikringer.

Hovedkontor: Rosenørnsallé 1 — København.

AALBORG TAFFEL AKVAVIT.

**LEVERANDØRER TIL DE SAMV. PLANTNINGS-
FORENINGER OG HEDESELSKABET**

Johannes Rain & Søn

SKOVFRÖKONTORET

København-Valby

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)
— Grundlagt 1887 —

KOLDING
Telefon 43

Frøavlscenret Hunsballe

Holstebro

Telefon 533

Frøavl

og Frøhandel

**P. KRUSES
PLANTESKOLE
- MUNDELSTRUP -**

Telefon Tilst Nr. 7

**Skovplanter
Haveplanter**

Forlang Prislise eller Tilbud

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København.
Nygade 1.

Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tør-
element

HELLESENS SENIOR

I Regn og Blæst
uden at blinke

Absolut farefri i Ga-
rager, Stalde, Pak-
huse og i Hjemmet

Uundværlig i Jægerhytten

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.

Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frede-
riksberggade 2, København K.

Lyskopi - Zinktryk

**Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt**

Frederiksallé 60, Aarhus

$\frac{A}{S}$ FISKBÆK BRIKETFABRIK

BRUNKULSBRIKETTER & RENHARPEDE BRUNKUL

Kontor: Aarhus
Aaboulevarden 7
Telefon: 5710

Fabrik: Fiskbæk
pr. Herborg
Telefon: Herborg 12

Aktieselskabet

CARLSBERG TEGLVÆRK

Middelgade 14, Randers - Telefon 1515

Carlsberg Teglværk: Randers 174

Faarup Teglværk: Faarup 10

Beskyt Deres Plantninger med

Elektrohegnet **STØD**

Det førende Hegn.

Firma: Dansk Elektrohegn,

V. Boulevard 51, København V.
Telefon Central 15453.

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring.

Tell. 14.350. - Gensidigt Selskab. - Revølløweg. 14, Kbhvn. V.

Ansvarsforsikring

Automobillforsikring

Henvendelse til Kredens Tillidsmand eller til Kontoret.

Danatex 100 % danske Træfiberplade
til effektiv ISOLERING

AXEL PRIOR Akts.
Bredgade 33 - Centr. 23
KØBENHAVN K

A/s L. HAMMERICH & CO.
Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
V. Ringgade - AARHUS

Hammepum Herreds
Spare- og Laanekasse,

Herning

Telf. 10 og 314

Østergade 6

Kontortid

10-12½ og 14½-17

Herning Hede-
& Discontobank.

10-12½, 2½-5.
Telefon 5, 273 og 720.

SKIVE

DISKONTOBANK

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

Annoncér i
Hedeselskabets
Tidsskrift

ANDELS-PENSIONSFØRENINGEN

Rosenørns Alle 1. Tlf. Central 2728-15157.

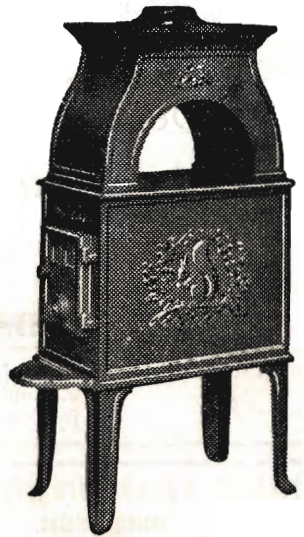
(Gensidigt Pensionsforsikringsselskab.)

København V.

Pensionsforsikringer, Liv-, Overlevelsels- og Børnerenter.

MORSØ BRÆNDEOVNE

kan leveres i 12 forskellige Størrelser
og Udførelser

Nyhed:

MORSØ BRÆNDEKAMINER

specielt indrettet for
Brændefyring

6 forskellige Størrelser og
Udførelser

MORSØ STØBEGODS

A/S N. A. CHRISTENSEN & CO., NYKØBING MORS

Redaktion: Afdelingsleder N. Basse og Direktør, Skovrider C. E. Flensborg, Viborg.
Carlo Mortensens Bogtrykkeri. Viborg.

